

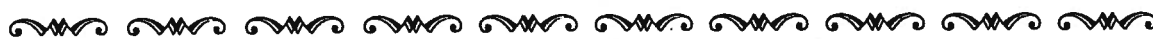
NATURFREDNING I NORGE

Å R S S K R I F T 1 9 4 4 — 1 9 5 0

Terne.

FOTO: E. K. BARTH

NATURFREDNING I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURFREDNING
I NORGE*

ÅRSSKRIFT

1944—1950

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER

OSLO 1951

REDIGERT AV LANDSFORBUNDETS FORMANN

MED ASSISTANSE AV

KIRSTEN BERGAN, OSMUND LANGTVET OG MAGNE MIDTTUN

I N N H O L D

Carl Seløyen. Nasjonalparken i Øvre Pasvik S.	3	<i>Agder Naturfredningsforening.</i>	
Peter Benum. Karlsøy i Troms fylke »	10	Årsberetning for 1948 S.	47
lfåkon Evjenth. Saltfjellet Nasjonalpark og litt til »	14	Årsberetning 1949 »	47
Edvard K. Barth. Fuglelivet i skjærgården »	19	Regnskap for 1944 »	48
Thv. Kierulf. Ormtjernkampen »	26	Regnskap for 1945 »	49
Ny internasjonal organisasjon for naturvern »	29	Regnskap for 1946 »	49
Ølimt av naturfredningen i Sveits og Frankrike »	32	Regnskap for 1947 »	50
		Regnskap for 1948 »	50
		Regnskap for 1949 »	50
<i>Landsforbundet for naturfredning i Norge.</i>		<i>Rogaland Naturfredningsforening.</i>	
Årsberetning for 1944—49 »	35	Årsmelding for 1942 og 1943 »	51
Landsforbundets organisasjon og kontor . . . »	35	Årsmelding for 1946—1949 »	53
Behandlede saker »	36	Regnskap for 1946 og 1947 »	55
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1944 »	37	Regnskap for 1948 »	56
Status pr. 31. desember 1944 »	37	Regnskap for 1949 »	56
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1945 »	38	<i>Vestlandske kretsforening for Naturfredning.</i>	
Status pr. 31. desember 1945 »	38	Årsberetning for 1944—1949 »	57
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1946 »	39	Regnskapsoversikt 1944—49 »	57
Status pr. 31. desember 1946 »	39	Status pr. 15. januar 1950 »	57
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1947 »	40	<i>Trøndelag Naturfredningsforening.</i>	
Status pr. 31. desember 1947 »	40	Utdrag av Trøndelag naturfredningsfor- enings kassabok for 1942—1948 »	58
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1948 »	41	Status pr. 18. november 1949 »	59
Status pr. 31. desember 1948 »	41	<i>Nordland Naturfredningsforening.</i>	
Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1949 »	42	Sammendrag av årsberetning for 1940—50 »	60
Status pr. 31. desember 1949 »	42	Herredene som medlemmer »	60
<i>Østlandske kretsforening for Naturfredning.</i>		Fredninger »	60
Årsberetning for 1944—1949 »	43	Tilsyn med till. fredninger »	60
Utdrag av regnskaper 1944—1948 »	45	Kontingent »	61
Regnskap for 1949 »	46	Foredrag »	61
		Saker under forberedelse »	61
		Ny plantepark »	61

NASJONALPARKEN I ØVRE PASVIK

Av Carl Schøyen †

Denne korte orientering om Pasvikfeltet ble gitt på et møte i Nordlendingernes forening, Oslo. Øvre Pasvik er den sørligste spissen av Pasvikdalen. Nordgrensen for feltet tenkes trukket i en linje fra Kullfjell — oppom noen småtjern sør for Gaukvatnet — og over til Hestfoss. Feltet støter i vest til Finland, mens det i øst og sør er fjernet fra grensen ved tyskernes uthugst og branntomter etter krigen.

Den første henstilling om et fredningsfelt i Øvre Pasvik ble sendt Skogdirektøren i 1936. Den gang gikk både bureisere og skogsfolk interessert inn for saken. Men det var ved de tider nok av urørte områder i de svære Pasvikskogene, og hugsten ble drevet i helt andre strøk. Det kunne for så vidt se ut som om det ikke hadde noen hast. Imens ble veien gjennom dalen ført fram til Grensefoss, så folk fra kysten kunne nå feltet på dagen. Formannen for Naturfredningen i Norge hadde 1. mars 1941 en muntlig konferanse med Skogdirektøren om Pasvikfeltet. Men tyskernes herjinger viser at det ikke hadde latt seg gjøre å redde området under okkupasjonen. Etter frigjøringen hadde vi håpet at Statens Skogvesen i stillhet skulle fredet det lille område urørt natur som var igjen. Men nei.

En rekke offentlige komitéer reiste i Pasvikdalen, men ingen av disse hadde i oppdrag å befatte seg med dette spørsmål. En ny henstilling ble da sendt Skogdirektøren i juni 1948.

Det var også gjort et forsøk på å få Finland til å frede et tilsvarende område på sin side av grensen, både for å få feltet *utvidet* og for at begge land skulle være like interessert i fredningen. Henvendelsen ble rettet til en finsk vitenskapsmann i Taipalsaari. Han skriver, at han for sakens skyld straks reiste ekstra de 350 km til Helsingfors. Så stor var interessen for naturvernet i vårt naboland. Naturskyddsforeningen arbeidet i de dager nettopp med planen for de mange nye fredningsområder som skulle opprettes i Finland etter krigen. Saken vakte stor interesse på møtet i Helsingfors, og statens Naturskyddsinspektør fikk bemyndigelse til å ta dette feltet med i planen, så snart han fra norsk side fikk en del nødvendige opplysninger, bl. a. om feltets *omfang og grenser*. Disse opplysninger ble det umulig å gi, da departementet bare lot saken ligge. Og Finland opprettet da sine 19 — nitten — nye natur- og nasjonalparker, uten å vente videre på det norske departement.

Gammel furuskog med fullt opp av gamle vindfall. Kjerringneset, Øvre Pasvik. FOT.: THV. KIERULF

Først bør vi kanskje se litt på *motstanden mot fredningen*. Den ble reist av den nye skogforvalteren i Aust-Finnmark. Han hadde i en skrivelse til Det Norske Skogselskap uttalt, at «det øvrige urskogsområde kommer nok til å falle for øksen». Han taler om at fredningsforslaget først er kommet etter at det er lagt kapital ned i forberedelse til driften. At dette kan gi noen gyldig grunn til å *rasere en nasjonalverdi*, er helt ufattelig. De provisoriske bygg kan lett overføres til andre strøk av de svære skogene.

Vi skal være oppmerksomme på at hittil har ingen skogsarbeider hatt noen dagsfor-tjeneste av hugst på det område som er foreslått fredet. Men så er det Skogforvalteren regner ut i kroner og ører hvor mange dagsverk et bestemt antall skogs-

arbeidere i et bestemt antall år vil ha av å rasere denne nasjonalverdien. Og da er det kanskje menneskelig forståelig at noen skogsarbeidere må protestere. Men meningen var jo at de på en eller annen måte skulle skaffes kompensasjon. Lengere nord skal det for øvrig være skog nok til å holde det gående med en rimelig avvirkning. Meningen med statens bureisning var jo å skape en jordbruksbygd, ikke en skogsbygd. Det er da også bare et fåtall av de 60 bureisere som tar del i skogsdriften, i alminnelighet bare en 18 – 20 mann. Disse bureisere er *henvist til hugsten som foregår i vintertiden*. De andre som vesentlig er skogsarbeidere, må kunne skaffes arbeid med skogskultur, veibygg, grøfting, harving og såing, til andre tider av året. Det kan jo ikke i lengden gå at det bare blir drevet

høstingsbruk i et heftig tempo i disse sent voksende arktiske skogene. Etter den store stormulykken i Pasvikskogene var siste vinter 150 mann i arbeid med opprydningen. Av disse var bare 36 bureisere. Det ser med andre ord ikke ut til at skogsdriften er noen livsbetingelse for bureisingen.

På et møte i Pasvik, der saken ble drøftet, gikk den fremragende leder av bureisingen der oppe, Sverre Mosling, sterkt inn for fredningen i Øvre Pasvik. Han sa: «Dalens befolkning må legge an på jordbruket først og fremst. Her i Pasvik er den beste jord i Finnmark, og går det ikke å drive lønnsomt jordbruk her oppe, da går det ikke andre steder i fylket. Skogsinntektene kan i lengden ikke opprettholde

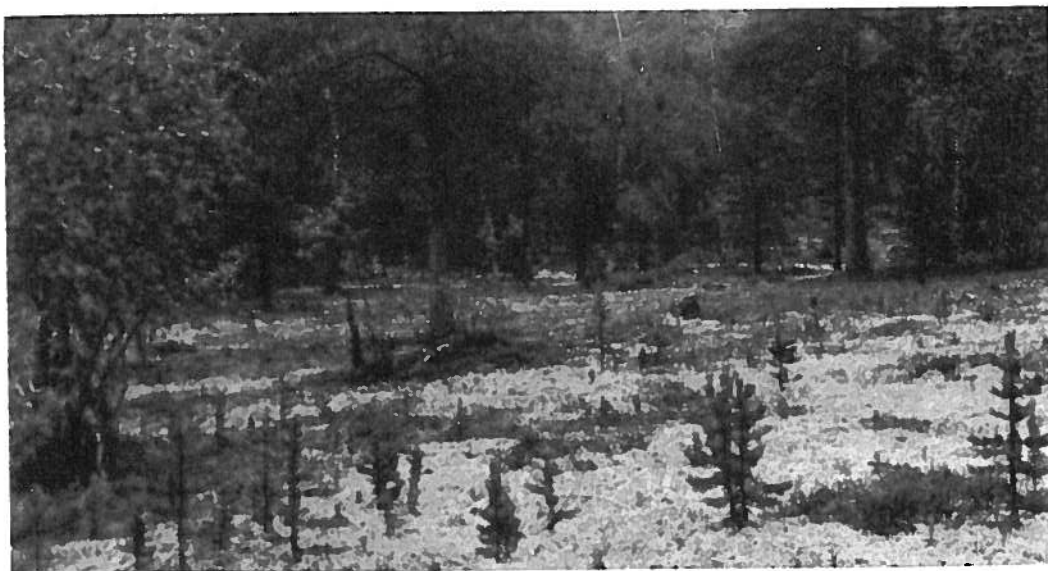
livet for noen i dalen.» Han mente man heller burde «bruke de penger som Skogvesenet investerer til dyrkning av jorden, det ville gi kompensasjon for nedgangen i skogsdriften». Den fremste jorddyrker i Øvre Pasvik, Ingvald Eriksen, uttaler seg på samme vis. Han skrev i sitt brev til Skogdirektøren: «Man kan ikke drive hugst her oppe på samme nivå som i de store skogsbygdene sørpå. Jordbruket i Pasvik er lønnsomt, dersom man driver jorden og går inn for det.»

Men så er det jo også i kampens hete falt noen bevingede ord i lokalpressen, enten det nå sto at «uvedkommende har tillatt seg å uttale sin mening om fredning i Øvre Pasvik», at «skogsarbeidere må gå

*En liten gruppe av frodig yngre furu kommet opp på en tilfeldig åpning i den gamle urskogen.
Kjerringneset, Øvre Pasvik.*

FOT.: THV. KIERULF

*Slik spirer småfuruene opp i den sølvhvite renlaven bare det blir åpninger store nok.
Kjerringneset, Øvre Pasvik.*

FOT.: THV. KIERULF

foran trekkfugl», eller at «myndighetene må ta hensyn til at folk i bygden ønsker å hugge skogen».

Nå ja. Den nye skogforvalteren hadde reist motstanden. Han holder på sitt: Urskogen *må* hugges og *skal* hugges, og han taler som om det gjelder en privatskog som han har full personlig rådighet over. Men han har ingen anelse om at spørsmålet som er reist omfatter noe langt mer enn *statens skogvesen*. At det er *et kulturspørsmål*. Han forestiller seg at skogvesenets lille fredskogfelt ved Skogly også må være som en slags – «nasjonalpark». Og om Øvre Pasvik skriver han: «Hva skogen som sådan angår, anser i hvert fall ikke jeg at den er så merkelig at ytterligere områder av den bør fredes.»

Han forstår med andre ord ikke, at *her* gjelder det på ingen måte bare skogen. Det gjelder et organisk stykke norsk natur, med skogstrøk, vekstliv, myrer, vann, tjern, og

med et vekslende dyre- og fugleliv som vi ikke eier noe sidestykke til, hverken i Finnmark eller noe annet sted i vårt land. Og derfor er det vi andre mener at *denne nasjonalverdien må bevares*.

Det sier seg selv at tyskernes herjinger i de lange okkupasjonsårene, og uroen i de nærmeste år etter krigen, har virket forstyrrende på alt liv her oppe i villmarken. Men folket i Øvre Pasvik forsikrer at det går framover fra år til år. Og blir området fredet, mener de at de om få år vil ha samme rikdom på dyr og fugler som i *årene før krigen*.

Den gang fantes her bjørn, varg, jerv, mår og hare. Her var fjellrev, oter, røyskatt og elg. Elgen har i de senere år tiltatt meget. Her hekker 12 andeslag og ca. 21 forskjellige vadere. Jerpen, som var meget tallrik, hadde her sine nordligste hekkeplasser i verden. Alle våre skogsfugl forekommer her, da også årfuglen er kom-

met til i de senere år. En del *sjeldne fugler hadde her sine eneste hekkeplasser i vårt land*: lapp-spove, lapp-bekkasin, lapp-fiskeand, lapp-snipe, lapp-ugle, og også fjellmyrløper. Sangsvanene hekket især ved de små tjernene sør for Gaukvatnet. Her var fjellgås og lappgås. Konservator Schaanning som i en lang årrekke levde her oppe, nevner den store *artsrikdommen* i dyre- og fuglelivet. Den kunne variere fra år til år. Men neppe noe år forløp uten at lokalfaunaen øket med en eller flere nye arter. Havørn, jaktfalk og fiskeørn hekket her. Og det kan også nevnes at grupper av sidensvans her visstnok hadde sine eneste hekkeplasser i vårt land. Ja, selv tårnsvalen, som forekommer forholdsvis sjelden nordenfor Helgeland, hekket i hultrær her oppe. Det kunne sikkert være mer å nevne, men dette er nok til å vise oss at alt vårt arktiske dyre- og fugleliv *har meget sjeldne betingelser for å bli samlet her*. Hertil kommer også at det på området er gjort en rekke sjeldne botaniske funn.

Professor dr. Knut Fægri ved Bergens universitet skriver i et brev til Skogdirektøren bl. a.:

«Det er i virkeligheten meget få områder i vårt land som representerer urørt terreng, og *under skoggrensen* er det knapt nok andre områder enn det her omhandlede som er av noen betydelig utstrekning. Naturvitenskapelig er det av den aller største betydning at et fredningsfelt *for det første* er stort og for det annet *primært* urørt. En fredning vil derfor være av aller største betydning for fremtidige generasjoner av norske naturforskere.»

Vi kan gå ut fra at får vi dette fredningsfeltet, vil det komme til å bli av mer enn Europeisk interesse. Derfor berører saken ikke bare et enkelt herred, men det

Slik kan granen vokse i Finnmark! Granen var plantet av avdøde skogforvalter Artur Klerck, som står mellom granene. Ved Jarfjordveien, Østfinnmark.

FOT.: THV. KIERULF

er i fremtredende grad en landssak. Fredningen her vil med ett slag hjelpe oss ut av den pinlige særstilling vi så lenge har stått i blant kulturfolkene, ved at vi hverken har vist *ansvar* eller vilje til *noe offer for naturvernet*. Da det fra departementalt hold har vært slått på at dette feltet må bli så *altfor stort*, kan det være av interesse å se på de nye finske fredningsfeltene. Blant disse er Finnlands nest største nasjonalpark på 380 km². Naturskyddinspektøren opplyser at 130 km² av dette område er produktiv

skogsmark. Pasvikfeltet med myrer, vann og tjern utgjør ca. 170 km², med høyt regnet ca. 80 km² skog, som på langt nær alt er produktiv skogsmark. Av denne skogen er 20 km² eller noe mer uthugget eller brent under krigen. Tyskerne meide ned all skogen i et bredt belte langs elva, og en skogbrann gikk over grensen og svidde av et stort skogareal mellom Ødevann og Ellenvann. Den verdifulleste skogen, den nordenfor feltet, ble rasert av tyskerne ved hjelp av russiske krigsfanger.

Det skulle være skog nok i Pasvikdalen selv om vi fikk fredet denne lille rest av urskog som er igjen i Øvre Pasvik. Skogsfolk forsikrer at driften her må bli lite lønnsom for staten, da her er meget av mindrevirke. Hist og her står de eldgamle, kronglete og tørre hultrær som gir hekkplass for høkugler, perleugler, spetter og kvinand. Her er skogtrakter med urer og ulende, og svære veiløse vidder. Men etter den store skade stormværet hadde voldt i Pasvikskogene kunne det ikke virkes videre for saken før vi hadde en oversikt over stormskaden i Øvre Pasvik. En av gårdbrukerne der oppe har etter anmodning streifet gjennom feltet. Han skriver:

«Etter å ha sett igjennom det påtenkte fredningsfeltet, later det til at stormskaden der slett ikke er av synderlig betydning. De trærne som er blåst ned, vil bare skaffe fugl og dyr nye skjulesteder og gi adgang til sand under røttene som er nødvendig. For fredningen har stormen, etter mitt skjønn, nærmest virket heldig.» — «I den øvrige del av Pasvikskogen, der hugsten har vært drevet, ligger nedfældte stokker overalt, titusener på titusener. Skogvesenet vil ha arbeid med rydding i lang tid framover.»

Og så kan vi igjen komme tilbake til fredningen: Utpå høsten 1948 forela departementet saken for Det Norske Skogselskap. Kontorsjefen her, forstmannen Thv. Kierulf, hadde alt i 1938 gått sterkt inn for saken. Styret uttalte: «Vi vil så inn-trengende som vi kan støtte det fremsatte fredningsforslag og håper Landbruksdepartementet snarest vil fremsette forslag for Stortinget om opprettelse av en større nasjonalpark i Øvre Pasvik. Det blir i tilfelle Norges første.»

Henstillingen til departementet var vitenskapelig og saklig støttet. Forstmannen Tollef Ruden hadde gitt en interessant utredning om feltets fremtidige betydning for forstlige studier, særlig nevnte han årringsstudiet som meget viktig. Og konservator Schaauning, Stavanger, og professor dr. Hjalmar Broch, Oslo, hadde vektige ord å si om dets ornitologiske og zoologiske interesse. Senere er sterk tilslutning sendt Landbruksdepartementet av enkeltmenn og foreninger fra forskjellige kanter av landet. De gjenparter jeg har fått vitner om at sansen for naturfredningen endelig er i vekst. Først kommer Finnmark med en skrivelse fra Alta, undertegnet av ledende menn på alle områder med ordføreren i spissen, så Finnmarks Vel, Finnmarks Skogselskap, Landbrukslag på Sørøya, Den kom. nemnd for jakt, fiske og friluftsliv i Sør-Varanger, Sørvaranger Turistforening, jorddyrkere i Øvre Pasvik m. fl., og som sagt ellers også fra forskjellige kanter av landet, helt ned til Agder. «Sogn og Fjordanes fiskerlag» er med, og Norges Bondelag for Rogaland. Som et vakkert vårtegn virket en skrivelse fra Troms off. lærerskole, undertegnet av 16 lærere og 6 tillitsmenn for 180 lærerskoleelever som støttet vedtaket samrøystes. I denne skrivelse sto bl. a.: «Vi meiner at

omsynet til ettertida bør vege tyngre enn ei mindre økonomisk vinning i dag.»

Men til slutning skal en skogsmann ha ordet, og jeg velger da fhv. skoginspektør Rich. Aaeng, Trondheim. Han skriver til Skogdirektøren: «Vi har så lite igjen av egentlig urskog, at det etter min mening vil være *et meget stort feilgrep* om vi fortsetter å avvirke disse interessante skogstrekninger. Det er riktignok i den 12. time, da staten visstnok har bygget bilvei og anlagt sagbruk der oppe, men dette bør ikke være noen alvorlig hindring for fredningens gjennomførelse. Det vil være av umåtelig betydning for vårt land i fremtiden å bevare denne enestående og urørte natur.»

Vi som interesserer oss for saken, kan i ett og alt slutte oss til dette. Og vi vil inderlig håpe at denne nasjonalverdien i den tolvte time må bli reddet for vårt land. Endelig — i 1950 — bør vi få oppleve en merkedag for naturfredningen i Norge.

Carl Schøyens håp gikk ikke i oppfyllelse. I Stortingsproposisjon nr. 1 (1951), datert 5. januar 1951, konkluderer Landbruksdepartementet, side 9, med følgende: «Etter den motstand spørsmålet om fredning av skogen har møtt fra befolkningens, kommunens og fylkestingets side på grunn av de økonomiske følger en fredning antas å ville få, finner departementet ikke for tiden å burde foranledige vedtak om fredning av skogen. Dette gjelder samtlige de i forslag bragte alternativer.»

Fremstillingen i den nevnte stortingsproposisjon, med referat av uttalelser fra herredsstyre, fylkesting, 70 oppsittere i Pasvik, Finnmark land-

brukselskap, Pasvikdalens Skogs- og Veiarbeiderforening, Skogsfoss Arbeidsmannsforening, masse-møte av oppsittere og skogsarbeidere i Pasvikdalen (det siste oppnevnte en komité med «oppdrag å protestere prinsipielt mot enhver fredning») og Sør-Varanger formannskap gir et sterkt inntrykk av de vilkår som naturfredningsarbeidet i Norge for tiden må gjøre regning med. Interesserte henvises til den trykte proposisjon.

Heldigvis er det også i distriktet selv en krets som ser en oppgave i å verne om de verdier som står på spill. Fra fhv. lærer Andr. Vorren i Neiden mottok Landsforbundet for naturfredning et brev, datert 27. februar 1951: «Her i Sør-Varanger er satt igang et arbeide for å få dannet en avdeling av deres organisasjon her i Finnmark. Her er flere nødlidende fredningssaker, som der bør taes hånd om. I dette herred blir laget navn saamsynligvis *Sør-Varanger Naturvern*. Formålet er i tilslutning til Deres organisasjon å virke for vern og bevaring av Finnmarks natur med dens herligheter og eiendommeligheter. Det haster med dette arbeide. Store kulturelle verdier står allerede nå i fare for å gå tapt for fremtiden.»

Landsforbundet for naturfredning har etter mottagelsen av denne gledelige beskjed gitt tilsagn om støtte så langt det står i forbundets makt. Forskjellig trykt opplysningsmateriale er tilsendt stifterne, og et mindre beløp utbetalt av forbundets midler til dekning av startomkostninger.

Den utrettelige forkjemper for fredningssaken i Pasvik, forfatteren Carl Schøyen, avgikk ved døden i Moss den 5. mars 1951. Han var født i Kristiansand den 6. juli 1877. Gjennom en lang rekke verker av både skjønslitterær og mer faglig art har han gjort en meget stor innsats for å spre kunnskap om Norges nordligste landsdeler. De mest kjente er kanskje «Nord i væren» (1915) og «Tre stammers møte». Carl Schøyen var ridder av St. Olavs orden og innehadde statens dikterlønn.

KARLSØY I TROMS FYLKE

Av Peter Benum

Karlsøy er namnet på ei lita øy i Nord-Troms, og er sentrum i heradet Karlsøy, som rekk over store delar av Reinøy, Ringvassøy, Vannøy og Nordfugløy utanfor, og ein stor part av nordsida av ytre Ullsfjord på fastlandet.

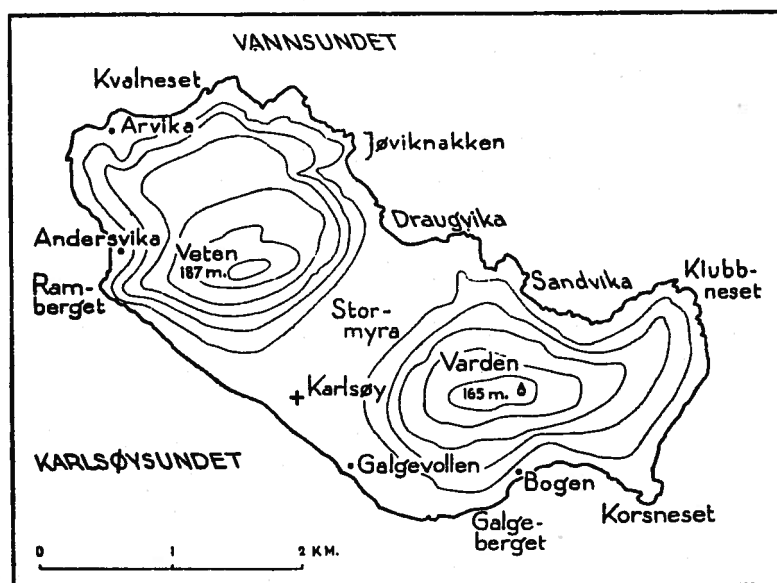
Heile øya er litt under 8 km². Av dette er ca. 500 dekar meir eller mindre dyrka mark, resten er skogland, rabbar, berg og berghaugar. Tvers over øya frå sør til nord går ei 6—800 m brei myr frå kyrkja og prestegarden til Draugvika. På vestsida av myra er det nokså bratte lier opp til Vetten, ein snau bergrygg som er 187 m høg. På austsida stig ikkje landet fullt så bratt opp, til eit platå kring Varden, ein snau knaus, 165 m høg.

Berggrunnen på øya er glimmerskifer med svære kalk- og marmorlag. Ein kan mest seia at heile berggrunnen er kalk.

Dei fleste stader er berget sterkt forvittra oppå, og dekt med eit meir eller mindre tjukt lag av fint grus eller utvaska sand, oftast klædd med lyng og kratt. Mange stader på moane er sanden samankitta til aurhelle eit stykke nedi. Berre der det er væte nok, i dælder og groper og bratte lier, er det skikkeleg skog med vanleg livevegetasjon eller grasmark.

Over heile Stormyra er det marine lag i botnen, med sand, skjelsand og leir, mellom dei snau strandvollane som går tvert over myra.

Vegetasjonen på øya er svært rik på sjeldne arter, serleg der berggrunnen ligg i dagen og under bergufsar og ved kjelder i liene. 10—12 planteslag har si nordgrense der på øya, og dessutan finst det mange sjeldne plantar, serleg av slike som til vanleg veks på høgfjell inne i landet.

Kart over Karlsøy.

*Fra Andersvika
(Klokkargarden) på
Karlsøy. Innmark med
Ballblom (Trollius
europaeus) i forgrunnen.*

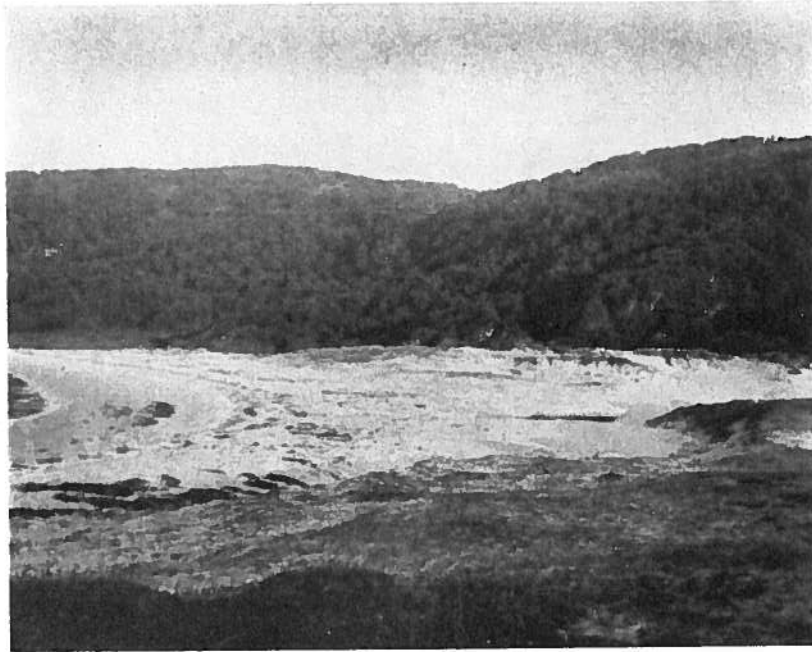
Elles er storparten av øya klædd med bjørkeskog. På moar og ope terreng er det mest berre kratt av krunglebjørk. Sermerkt såleis er moane kring varden, der krattet kan vera opp til 5 m høgt, og så tett at det er vondt å koma igjennom.

Denne krattskogen er framifrå opphaldsstad for rype og småfugl om sommaren. År om anna er det temmeleg store mengder ryper som held til her, der det finst livd i rugetida og mat nok åt kjuklingane etter kvart som dei veks til. Her ruger også mange andre fuglar, så ut over våren og føresommaren er det eit liv og levende i skogen som er svært, serleg ut over dei sollyse nettene. Ei sommarnatt i skogen på Karlsøya med midnattssol og fuglesong er ei oppleving som ein minnest.

Men øya ligg på 70° nord, og nært ut mot Ishavet, så klimaet kan vera så som så. Om vinteren er det gjerne nokså mildt

etter måten, men sommaren er kjøleg. Medeltemperaturen i juli—august er ca. 10° C. Serleg er det temmeleg surt og kaldt ut over våren, i mai og juni. Snøen kjem ofte ut i september, men han regnar oftast bort fleire gonger ut over førejulsvinteren, og på rabbar og knausar bles han vekk. Berre i livder og i skoglandet blir snøen liggande jamt til ut i mai.

Heile Karlsøya hører prestegarden til, og prestane har jamt verna godt om dyrelivet på øya, fordi dei har hatt ikkje så reint lite inntekt av jakta, anten dei har leigt bort jaktretten eller dei har drivi sjølve. Dei har gjort mykje til å halde rovdyr og andre ugagnsdyr borte frå øya, anten det no galdt rev og hund, eller kråke, ravn og skjur, og dei passa på tjuvskyttarar. Karlsøya har såleis vori ein fredlyst stad for alt vilt i lange tider, og difor vori eit eldorado for jegeren. Amund

*Kalksand i Sandvika
på Karlsøy.*

Helland fortel såleis at i 1898 skaut ein jeger på 16 dagar i slutten av august 340 ryper, 2 harar og 3 skarvar på øya. For ca. 25 år sidan vart det så mykje hare på øya, at presten måtte leige folk til hjelp med å rydde ut noko. Dei tok livet av eit par hundre ein haust, men endå vart det mykje att. Elles skiftar nok jaktutbyttet frå år til anna der som andre stader.

Ut på hausten flyttar jamt mesteparten av rypa bort frå øya, så det er nokså lite der om vinteren. I vanlege år skjer denne utvandringen i slutten av august, så det kan vera lite att når jakttida byrjar i september.

Det bur vel no snart hundre menneske på Karlsøya, mesteparten langs stranda nedfor kyrkja. Det er liksom eit administrasjonssentrum for heradet. Der bur doktor og lensmann, der er dampskipsekspedisjon, posthus, eit par kjøpmenn osv. Det

er ein del småbruk langs stranda på sørsida av øya. Dei fleste var husmannsplassar under prestegarden frå først av. No i det siste er det komne til nokre nybrott i liene kring Stormyra. Elles er det lite jord som er verd å dyrke.

Det finst heller ikkje noko naturleg hamn på øya, inga kai som lokalbåtane kan legge til. Det er ikkje ein gong skikkeleg hamn for ei fiskarskøyte. Det kan nemleg vera temmeleg verhardt der ute, og vinden tek godt, same kva lei han kjem ifrå. Det vil også bli ei dyr affære å laga ei skikkeleg hamn, så det vil nok ikkje bli tale om noko slikt i den første framtida.

Det er såleis små vilkår for folk å bu der, og folketalet vil knapt auke noko serleg på lang tid.

Trass i dette er Karlsøy ei herleg lita øy, med eit plante- og dyreliv som ein ikkje finn maken til så ofte her nord. Di-

SALTFJELLET NASJONALPARK OG LITT TIL

Av Håkon Evjenth

Saltfjellet kalles det høye fjellområdet mellom Junkerdal og Saltdal i nord og Dunderlandsdalen og Randalen i sør. I vest begrenses Saltfjellet av Svartisen og i øst av grensen til Sverige. Det egentlige Saltfjell ligger for øvrig vest for Lønsdal, som går i nord-nordvestlig retning fra Randalsvollen i Rana til Storjord i Saltdal. Innenfjord Saltfjellet ligger det en rekke ispartier, som isen vest for Gråtådalen i Beiarn og de to Svartiser — Flatisen og Østerdalsisen. — Området er høyfjell med en gjennomsnittlig høyde på ca. 1 000 til 1 100 meter. Her stikker enkelte tinder opp. De høyeste, Snetind og Istind, ligger midt på Svartisen, og er bort imot 1 600 meter høye. Inne på Saltfjellet er det vi har kalt Ølfjellmassivet det mest framtrædende, og her når Øltind opp i 1650, Akjektinden i 1443 og Semsketinden opp i 1530 meter. Hele Ølfjellmassivet fra Øltind til Bolna ligger på et gjennomsnitt av 1400 meter. Saltfjellet blir gjennomskåret av en rekke daler som øverst på fjellet er forholdsvis grunne, men meget snart skjærer seg ned i V-formete dalfører mot Rana og Saltdal og Beiarn. De villeste og for så vidt de mest eiendommelige av disse dalfører er de som skjærer seg ned mot Rana. Stormdalen er den mest utpregede av disse. Beiardalen nordvest på fjellet har sine kilder på Svartisen og danner et eget eiendommelig bygdelag for seg selv. Hele Saltfjellet er Statens privateiendom, og noen almenningsrett har ingen

av bygdene. I Lønsdalen var det engang et meget rikt fugleliv, som før vegen kom og jernbanen ble bygd nesten kunne sammenliknes med Fokkstumyra. Artene var ikke så mangfoldige, men det var en rekke sjeldne vadere, og fra Semskeelva og nordover lå en av de største hekkeplasser for sed-gås vi har her nord. Et tilsvarende fugleområde lå i Øvre Tollådalen. Den flate, delvis myrlendte fjelldalen Rebbevagge (kartets Revdal) var hekkested for den lille fjellgåsen (Anser erythropus). Denne er ennå noenlunde bevart, men er i ferd med å forsvinne. I Guollevagge sydligst i Arstaddalen er området tredje fugleplass. Det er kartets Fiskedal mellom Habres og Arstadvatnet. Her var det også fjellgås som hekket, men dessuten var det et ganske stort antall vadefugler. Tammere Boltitt enn heroppe har jeg aldri truffet på. Den spiste av hånden ved første besøk og satte seg så å si innpå teltveggen. På vidda er det en rekke vatn som til dels er meget fiskerike ennå. Noen, særlig på østsida av Lønsdal, er blitt ødelagt under anlegget av vegen og jernbanen, men det er godt håp om at de kan ta seg opp igjen. Innenfor området ligger som nevnt Svartisen, som deles i Østerdalsisen og Flatisen. Mellom disse to går da det merkelige isdalføre som strekker seg fra Storglåmvatnet til Rana. Dalføret skjæres over av en arm av Flatisen, og det er denne som demmer opp dalen og volder flom i Langvassgrenda. I Bakkådal, som gjennomflytes av Blakkåga, er det

FOTO: HILGEBSEN, BODO

Saltfjellet: Lonsdalen med turisthotellet.

ennå merker etter bjønn. Rein fins det en liten stamme av. Det er forvillet tamrein som har gått i atskillige år i Flatisområdet ute av hånd, og som ikke mer har eiermenn. Den kunne før krigen betraktes som villrein, og det er mulig at stammen ennå eksisterer til tross for at det i krigsårene ble drevet atskillig jakt på den. Lonsdalen er ganske skogrik i sitt nedre og nordlige løp. Selve dalen er rik på forskjellige vekster og egner seg utmerket som plantepark.

Et interessant område har man også ved Hessihompan, der det fins atskillige sjeldne blomster. Ned til Kvitbergvatnet fører Harondalen, som er en koselig, viltrik og typisk høyfjellsdal. Hele Saltfjellet med sine ganske høye tinder, sine store vidder og

sine koselige fjellvatn, med en rik og mangartede vegetasjon, med sine store isområder og sine tre typiske hekkeplasser, skulle være som selvsikret til fredning som Nasjonalpark. Noe bedre område kan man neppe finne i hele landet, men allerede nå må det sies at det haster skal man få gjort noen ting. Ved jernbane og veg er adkomsten til Saltfjellet i den grad lettet at det er blitt et turistområde, der hensynsløs jakt kan øves uten kontroll.

Over det hele område ligger det spredt minner om lappenes fortid. Ved Lille Bjellåvatn har vi således en typisk oppbygd offerplass og Stødisteinene, som for øvrig allerede er fredet, bærer minner om gammel ofring, ja til og med også ny ofring, idet

Saltfjellet: Tamrein.

FOTO: HELGESEN, BODO

det er funnet rester av ukløvde margbein av rein, noe som med sikkerhet tyder på at det er en ung offerstein man her har for seg. Det er også spor etter fastringer og rester av dyrestup fra lappenes fangst av villrein i røysegard og grav. Navn fra reindriften finner vi spredt over hele området. Ved Hedningevatnet må det etter alle merker å dømme ha foregått en ganske betydelig villreinfangst, og det samme gjelder vel også ved Sirkavatn. Her er det rike offerminner som peker på rik fangst. Stallorogge, eller Stallogropa, på overgangen fra Tollådalen til Bjellåvassdraget er et minne om lappisk overtro og sagn som knytter seg til skaret i fjellryggen, fortellingen om stålmannen som var

så sterk at han med sitt sverd i sinne hogg fjellryggen i to, men likevel måtte bite i gresset for de svake men trollkyndige samers makt. Etter sagnet skal også Stallo ligge nedgravd i gropa, og det skal hende at man ennå kan høre hans fløyting komme fra gravplassen. Fjellsamer som går gjennom Stallorogge tar alltid hua av. Siden jeg først snakker om samers overtro og offerplasser, kan jeg nevne at det i Andfjellet, rett opp for Andfjellnesset, ligger en av de største og mest berømte offerplasser som fins på hele den Skandinaviske halvøy. Det er Auronasa, en liten formsjon som helt umotivert stikker opp av det grønnkledde fjellet. Etter samisk sagn og tradisjon må dette sted være så å si tvangs-

besøkt hvert år av alle samer som vandrer over fra øst til vest eller fra vest til øst. Det var noaidder (samiske prester eller shamaner) knyttet til stedet, noe vi ikke finner var vanlig for andre sieidder eller offersteiner. Sammenliknet med Auronasa var Stødi-steinene som en familiekirke til en domkirke. Også dette sted burde fredes på samme vis som Stødi-steinene er blitt det.

Ved å frede Saltfjellet som nasjonalpark vil vi skape et område som kan bli urørt for alle tider og fortelle om norsk høyfjell før menneskene grep inn i det. Ferdselen over Saltfjellet, bortsett fra veien og jernbanen gjennom Lønsdalen, er for liten å regne til tross for at turistvardingene fører på kryss

og tvers over området. Dette gjelder dog i det vesentligste bare den østlige halvpart av strøket. Den vestlige halvpart, den som mest umiddelbart grenser til Svartisen, er for de aller fleste ukjent og jomfruelig land. Det er ikke mange turister som har gått gjennom dette, men neppe noe annet sted i landet kan man finne avvekslinger i den grad som her. Området er også geografisk meget interessant, særlig de partier som ligger opptil Svartisen. Til området støter herredene Saltdal, Beiarn og Gildeskål i nord, Meløy og Rødøy i vest og Nord-Rana i sør. Alle disse herreder med undtakelse av Saltdal, har gjennom sine herredstyre sluttet seg til tanken om en nasjonalpark på Saltfjellet. Meløy herreds-

FOTO: HELGESEN, BODO

Saltfjellet: Dypendalen.

styre har imidlertid gjort en reservasjon med hensyn til vassdragsrettighetene. Salt-dal herredsstyre har ikke hatt noen forståelse for hvilken betydning en nasjonalpark på Saltfjellet vil ha. De er ikke oppmerksomme på at nettopp på Saltdalssiden er det mulighet for at en totalfredning av all slags vilt vil kunne gjøre områder som Haron til de ettertraktede overflødig-hetshorn som heller ut over naboområdet av sin viltrikdom. Det kan gå slik — og at det sikkert også vil gå slik, har vi det beste bevis på fra de store nasjonalparker i det nordlige Sverige, Sareks og Stora Sjöfallets Nasjonalpark. Ikke i noe annet område har fredning i form av nasjonalpark vært så vellykket som der, og langt nordpå — i Foldenområdet — nyter den norske befolkning fruktene av de svenske nasjonalparker ved den rike utvandring av ryper som foregår på førejulsvinteren over mot Leirfjordtraktene. Disse utvandring er årlig tilbakevendende og i virkeligheten er det nordmenn her som høster av de svenske tiltak, høster uten overhodet å tenke på at det ikke er dem som har sådd. Gjennomføringen av en nasjonalpark på Saltfjellet kan skje ved et pennestrøk av Staten. Staten har full eiendomsrådighet over området, og denne eiendomsrådighet er ikke innskrenket av noen almenningrett eller noen annen servituttrett fra bygdenes side. Dette gjelder det aller meste av de områder som det kan være tale om å frede i Nordland, Troms og Finnmark. Kunne vi få en nasjonalpark på Saltfjellet, et tiur-reservat på Storgraddis, en viltpark i Sulitjelma og en liten nasjonalpark i Veikdalen i Sørfold, ville vi kunne si at Nordlands høyfjell var beskyttet for alle tider.

Ved siden av dette bør det fredes som fuglereservater en rekke øyer ut mot havet, fra Bø i Vesterålen i nord til Torgvær i sør. Havet utenfor disse fuglereservater bør også være fredet sånn at fuglen kan være sikker på at her får den virkelig være i fred både på land, i luften og på havet.

Den nordlandske sjøfuglbestand er betydelig desimert, men det synes som ærfuglen nå igjen er begynt å ta seg opp. Vi har aldri vært nærmere ved å miste dette praktfulle fugleviltet enn under krigen. Den tillitsfulle fugl var flyktet fra fjordene ut til de ytterste øyene. Den var gjenstand for en hensynsløs forfølgning tross fredningsbestemmelsen, både av de skytelystne tyskere og av nordmenn som så sin fortjeneste i å selge dem som alker til revegårdene. Det er bedre nå. Vi er begynt å få ærfuglen igjen. Vi kan finne den rugende på de gamle hekkeplasser, og den er også — som i tidligere dager — flyttet opp til ferskvatnene. I år fant jeg ei é på reir ved et lite vatn 123 meter over havet. Her lå den rolig og «bredde», og var så tillitsfull at det gikk an å løfte den opp av reiret. Da jeg la den tilbake igjen, pusset den bare litt på fjærene og ruget rolig videre. Det nytter å frede den, og å få dyrene til å trives. Jo bedre de trives, jo rikere vil de formere seg. Vi må gjøre noe, og vi må gjøre det straks. Hvis ikke vil landet, og landets fauna og flora forandre seg, og kanskje gå til grunne. Derfor bør det ikke ventes med å gjennomføre tanken om Saltfjellet Nasjonalpark, eller noen andre av de nødvendige fredninger her nord.

Et annet stort område som det kan bli spørsmål om å frede er Børgfjell, men det får jeg komme tilbake til siden.

FUGLELIVET I SKJÆRGÅRDEN

Av Edvard K. Barth

Måkeskrik over holmer og skjær. Hvite vinger. Prat og skjenn fra kjell og vipe. Snadring av ærfugl og ender. Terner i lette, luftige kast over småbølgene. Alt dette er det som gir skjærgården liv, som karakteriserer den og gjør den så særmerket fremfor andre strøk av landet vårt. Fuglefjellenes eventyr ikke å forglemme. De ufattelige masser av svirrende vinger i ustanselig strøm til og fra den stupbratte bergveggen. Alker, lomvi og lunde i hundre tusener. Og krykjenes snøhvite skarer i sine spesielle fjell.

Foruten den ervervsmessige utnyttelse av sjøfuglbestanden i visse deler av landet, er disse vingete skarene en kulturverdi og attraksjon av den aller største betydning. Uheldige fredningsbestemmelser og manglende lovlidighet kan lett føre galt av sted. Her er et av de feltene hvor naturfredningsbevegelsen har viktige oppgaver.

Atskillige rike fugleøyer mellom Kristiansand og Mandal er blitt naturfredet ved lov i løpet av de siste årene. Det hjelper nok en del i dette distriktet, men samfunnet har hittil gitt liten mulighet til å håndheve bestemmelsene. Sikkert de fleste av disse fugleparadisene får uvelkomment besøk i eggleggingstiden. — At en øy er *naturfredet* ved lov betyr ikke at landstigning, kaffekoking og lignende er forbudt. Men enhver form for alvorlig forstyrrelse av fuglelivet må unngås. Heller ikke grunneieren har rett til å skyte fugl eller plukke egg på en slik øy.

Forholdet er at jaktlovrevisjonen av 1932 resulterte bl. a. i § 28, pkt. 1, som

sier at: «Det skal være forbudt på annen manns grunn å forstyrre fuglereder eller derfra bortta egg eller dun». Saken skulle følgelig være klar nok. Om bare folk flest kjente til den rette sammenheng. Som det nå er i praksis, kan en si at fugleegg stilles i klasse med ville bær. Eggene ser ut til å være alle manns eie. De fleste måkeartene og mange andre sjøfugl er ifølge jaktloven fredløse året rundt. Men ærfuglen — den er ifølge loven av 1932 fredet mellom 15. mars og 15. oktober og da er selvsagt eggene det samme. Følgelig har heller ikke grunneieren rett til å ta ærfuglegg, annet enn hvis han er bruker av egg- og dunvær.

Så vidt jeg vet kan en hvilken som helst grunneier understreke sin rett til å forby enhver forstyrrelse av fuglelivet på sin eiendom ved å «fredlyse» området ved offentlig kunngjøring. Fremdeles har han da selv naturligvis rett til å beskatte alle de arter som ikke er gjenstand for offentlig fredning. Hvis han går ennå lenger og får øya *naturfredet* ved lov, bortfaller også denne rett.

I Norge har naturfredningsbevegelsen i alle år hatt en kummerlig tilværelse. I våre naboland er fredning og jakt for lengst kommet inn i ordnede forhold. Et lite lyspunkt for sjøfuglene er at det nå er innført tvungen merking av alle fartøyer. Men vi trenger også faste oppsynsmenn med politimyndighet. Reglene for fredning av fugl, så vel de landsomfattende forordninger som alle lokale bestemmelser, må publiseres i lokalavisene og ved oppslag. Som det nå er, kan folk med en viss rett

dekke seg bak uvitenhet. Om det gjelder bare noe så enkelt som almanakken, så får vi forskjellige opplysninger alt etter hvilken utgave vi slår opp i.

De nye bestemmelser angående sjøfuglene må utarbeides på grunnlag av det som hittil er utforsket om deres levesett; samtidig som en i tilbørlig grad må ta hensyn til den stedegne befolknings interesser.

Det er en rimelig sak at mange eiere av skjærgårdsøyer vil ta en del fugleegg til eget bruk i husholdningen. Det kan de gjøre uten skadelige følger for bestanden. Men forutsetningen er at de beskatter på den rette måten. For det første må en holde seg til måkeegg (bortsett fra brukere av eggvær og fuglefjell i Nord-Norge). Der nest må en være helt sikker på at eggene er nylagt. For å unngå overraskelser bør en ha med seg et spann med vann (ikke saltvann!) og «vannprøve» eggene hvis kullet er fulllagt. Hvis et egg synker helt til bunns og legger seg langflatt på bunnen, har fast ruging ennå ikke begynt. Man kan ta alle eggene i hvert måkerede, for derved legger fuglene et nytt fulltallig kull. Hvis en lar f. eks. ett egg bli liggende igjen, vil måken ofte ikke legge flere egg, og kullet blir ikke fulltallig. Mer enn en eller to ganger vil måkene ikke legge fulltallige eggkull. For all del må det ikke fjernes egg på et så sent tidspunkt at utklekkingen av ungene inntreffer senere enn et par uker etter det normale tidspunkt for arten. Sent klekte kull utsettes for atskillig flere farer og vanskeligheter enn de andre.

La oss se litt på silde- og fiskemåkene (= gulføtting og småmåse) på Sørlandskysten i slutten av juni. Hovedmengden av kullene klekkes i denne landsdel omkring 20. juni. Da kan det enkelte år være blitt temmelig varmt allerede, og sola kan

riktig bake og steike de nakne holmene. Slike varme og tørre perioder er det farligste været måkeungene kan utsettes for. De tåler ikke slik temperaturstigning og vil lett kunne dø, hvis foreldrene ikke er påpasselige og skygger for dem. Kaldvær og regn tåler de lettere. Hvis derfor rugingen varer til langt ut i juli, risikører de nyklekte ungene et varmere og mer plagosomt vær. Dessuten blir flueplagen mer intens utover sommeren. Ikke sjelden legger da fluene egg rundt endetarmsåpningen på små unger. I den intense julivarmen er ungene dørske og holder ikke fluene tilstrekkelig på avstand. Ut på sommeren har jeg sett og hørt ellers friske måkeunger jamre seg fryktelig med et veld av flue-mark i bakkroppen.

Voksne fuglers normaltemperatur ligger på flere og førti grader. Måker viser ca. 42°. Temperaturen varerer atskillig for forskjellige fuglearter. Imidlertid er forholdet det at fugleungene alltid har lavere temperatur enn de voksne. — Jeg nevner et eksempel fra mine egne undersøkelser: En 4 dager gammel fiskemåkeunge utsatte jeg for intens solsteik i stille luft i 15 minutter. Da begynte den å pese med åpent nebb og likte seg ikke. Kroppstemperaturen var da oppe i 41,5°. Etter en halv time viste temperaturen 45°. Etter vel tre kvarter 45,3°. I det samme falt hodet dens over på siden og den var død. Et annet eksempel: I ti-tiden en kveld i begynnelsen av juni med 10 graders lufttemperatur lot jeg to måkeunger ligge uten dekning av moren i tre kvarter. Den ene var da 8 timer gammel. Den andre bare 1 time og temmelig våt ennå. Et minutt etter morens avflukt var ungenes temperatur 37,5 og 35°. Tre kvarter senere var kroppstemperaturene nede i 24,5 og 20°.

Fiskemåker.

FOTO: E. K. BARTH

Da jeg lot moren få komme tilbake, og etter nye tre kvarter med stadig varme fra moren, hadde ungene nådd opp i henholdsvis 31 og 27°, så stigningen av kroppstemperaturen gikk atskillig langsommere enn fallet. Neste morgen var ungene i beste velgående. Dette viser hvor følsomme ungenes livsfunksjoner er for en relativt liten stigning i kroppstemperaturen, mens et stort fall ikke spiller noen rolle.

Svartbaken er den første måkearten som tar til med eggleggingen. Ca. 15.—20. april går den i gang i Sør-Norge. Redet legger den gjerne fritt på toppen av en

knaus eller et flatt fjell. Noen dekning i terrenget liker den ikke. Den er herskerfuglen blant sine like og vil ha god utsikt til alle kanter.

I løpet av siste halvdel av april og de første dagene av mai legger gråmåken (= sæing) sine egg. Mens svartbakegg veier 110—120 gram som nylagte, kommer gråmåken som den neste i størrelse med egg på ca. 85—100 gram. Størrelse, form og farge kan variere svært mye blant måkeeggene. Vektene gir de påliteligste oppgavene for å skille mellom artene.

Først omkring 10.—20. mai går silde-

og fiskemåkene i gang med sin egglegging på Sørlandskysten. Store sildemåkeegg kan ofte være vel så lange eller vel så brede som mange gråmåkeegg, men volumet er sjelden større likevel, og den vanlige vekten på sildemåkeeggene ligger på 70—85 gram. Når de en sjelden gang er betydelig mindre, kan de forveksles med store fiske-måkeegg, som har sin gjennomsnittsvekt på ca. 50—55 gram.

For dem som i ervervsøyemed skal samle inn måkeegg, er det av stor betydning at det kan skilles mellom de ymse artene og at en vet når den vanlige eggleggingstiden for alle artene inntreffer i hver landsdel. — I jaktlovproposisjonen fra 1949 sier § 46 at det i Sør-Norge er tillatt for grunneierne å ta egg av måker, teist, skarver og terner t. o. m. 5. juni (i Nordland, Troms og Finnmark t. o. m. 14. juni). Her har

man fulgt innstillingen til jaktlovkomitéen av 1937. — Hittil viser undersøkelser på Sørlandskysten at det der utvilsomt kan virke uheldig for bestanden å fjerne måkeegg senere enn 25. mai. Ifølge melding fra Landbruksdepartementet våren 1950 er det besluttet inntil videre å frede en del sjøfuglarter (som tidligere har vært fredløse) fra 15. mars—14. august. Måker er ikke tatt med i vårfredningen, og grunneierne kan følgelig fremdeles ta alle sorter måkeegg (unntatt lattermåke) når som helst. Dette er en slem mangel ved den nye bestemmelsen. I det hele tatt skulle det være innlysende at den nye jakt- og fredningsloven i første rekke burde støtte seg til det fagfolk og spesialister hittil vet på de forskjellige områder. Samtidig som det ikke sterkt nok kan poengteres at det i høyeste grad haster med å få satt i gang

Radstilt

FOTO: E. K. BARTH

Terne.

FOTO: E. K. BARTH

undersøkelser om fugle- og dyrelivet i stor målestokk på de områder hvor vi hittil vet så alt for lite.

Krigen ga fuglelivet i skjærgården en kraftig knekk. Tyskerne forsynte seg med egg overalt og vaktbåtene plaffet ned på stort og smått. Matknappheten spilte for nordmennene en stor rolle. En ble fristet til å forsyne seg av skjærgårdens overflod i rikt mon. Eggrøving er nok dessverre gått i blodet på enkelte, men fredsårene har avgjort gitt sjøfuglene bedre tider.

Alle sjøfugler er utpreget sosiale. Ja, kanskje med enkelte unntak av svartbaken. Det er ikke bare i fuglefjellene og fugleværene at masseinstinktet, samlingstrangen gjør seg gjeldende. På de fleste holmer og skjær, der det ruger små måkeflokker, vil en lett finne andre fugleslag midt blant måkene. Kjell, vipe, rødstilk, fiskeender, ærfugl og andre slår seg ned med redene sine innenfor måkenes område. De liker seg der. Hvorfor? Det er rimelig å tro at måkene ubevisst opptrer som beskyttere for de an-

dre artene. La oss nevne kråka — verste eggroveren både i kyststrøk og innland. I måkekoloniene har den ikke så mye den skal ha sagt. Hundset av gårde blir den med øredøvende spetakkel; feid unna av hvite kunststupere som den svarte, fredløse fillefanten og tjuen den er. I slike områder ligger vipeeggene trygt — midt på åpne svaberget; og den lille rødstilken på de høye, mørkerøde bena lister seg forsiktig inn mellom de skjermende gresstråene. Den gjemmer seg alltid godt bort med eggene sine. I tett gressvekst lager den en fordypning ned mot bakken, forer den godt ut med biter av tørre strå og sørger for at grønt gress bøyer seg tett over redet fra alle kanter. — «Ty—li, ty—li, ty—li», sier den der den sitter på en stein i strandkanten og vipper med hodet og hele kroppen på sin karakteristiske, urolige måte. Er det fare på ferde, kommer de litt såre fløytenene dens i fort takt og rekkefølge. Men så roer den seg, hopper ned i det grunne vannet på sandstranden, piler noen skritt bortover og borer det lange nebbet ned. Den nytter høvet til å få seg en matbit. Stadig nikker den med hodet. «Ty—li», kommer det litt svakt og liksom spørrende. «Kan jeg dra hjem igjen nå tro? Er faren over for denne gang?» Så gjør den noen små flukthopp fra stein til stein. Det siste stykket på land spankulerer den langsomt og speidende. Nå har den nådd gressmarken sin. Der huker den seg godt ned, stikker nebbet inn mellom gresstråene nær bakken, bøyer dem til side og smyger seg innunder det beskyttende, grønne dekket. Et par meter åler den seg slik mellom stråene — — så setter den et ben ned i den lune redeskålen, der de fire pæreformete eggene ligger. Alltid ligger de som et fir-

kløver med spissene inn mot sentrum av skålen.

Det har vist seg mange ganger at hvis måker og terner forsvinner fra en holme — de blir kanskje ofte utryddet av menneskers jakt og eggplukking — så forsvinner også svømmefuglene og andre hyggelige gjester fra trakten. Undersøkelser i utlandet har vist at det nytter ikke å tro at rikdommen av andre fugler skal tilta hvis en beskatter måkene sterkt. Mange mener vel at måkene er slemme eggjuver. Det er ikke bare kråker og mennesker som skal stemples som slike. Dette er nok til en viss grad riktig. Men for det første er det relativt sjelden at måkene spiser egg, og særlig skal en merke seg at det er helst fuglereder som ligger nokså alene som blir gjenstand for en slik beskatning. Det kan lyde paradoksalt, men måkene bryr seg nødvendig om å ta egg av andre fugler (eller av sin egen slekt) som ligger nær deres egen boplass. Noe lignende er tilfelle med rovfuglene. De fleste av dem liker ikke å slå noe bytte i nærheten av sitt eget rede. De søker lenger vekk for å drive jakt.

Man bør legge merke til de steder hvor sjøfuglene særlig liker seg. En bestemt holme eller et bestemt nes på en større øy. Alle fugler har bestemte oppfatninger av hvordan det skal se ut der hvor de slår seg til. De tar ikke til takke med hva som helst. Slike steder hvor de liker seg, legger egg og sitter og pusser fjærene og halvdøser i sommersolen — slike steder skal vi verne om. På de andre øyene får vi isteden tillate litt tankeløshet. Skrem opp noen enkelte fugl her og der — — og la kråke eller folk gjøre ende på eggene mens fuglemor er borte! Det får stå sin prøve. Men la disse bestemte fugleøyene og fugleoddene få være i fred. Helst skal en ikke

Svartbak.

FOTO: F. K. BARTH

legge til land der for å ta en rolig kafferast. Prøv heller å finne en like fristende, lun vik på en litt annen kant.

De fleste måkeartene våre bruker 3—4 år på å nå frem til forplantningsdyktig alder. Innen de når så langt, bærer de ungfuglenes gråbrunt spraglete drakt. Ofte ser vi slike ungfugler langs bryggene om vinteren. Nordpå kalles de gjerne for «skårunger». Også ærfuglen bruker 3—4 år på å bli forplantningsdyktig.

På Sørlandet antar jeg at måkebestanden stort sett nådde bunnen i 1946 eller 47. De fleste stedene er den nå forhåpentlig i oppgang. Ternebestanden står det dårlig til med. Den syns å ha vanskelig for å ta seg opp igjen etter krigen. Man kan ha undret seg over årsaken. Disse små eggene

skulle en ikke tro var så overlag fristende å ta til husholdningen, selv i en matknapp krigstid. Det muntre vårtegnet har heldigvis aldri uteblitt. På lette, luftige vinger danser ternene inn mot den karrige kysten vår i maidagene. Vi mennesker kan nok gjøre vårt for å få bestanden på fote. Men undersøkelser har vist at det sannsynligvis må være sykdom med i spillet. I et rikt fugleområde i Danmark har antallet rugende makrellterner (den vanligste ternen i Sør-Norge) minket fra 965 par i 1942 til 34 par i 1946 og *ett par* (!) i 1947.

Ærfuglbestanden langs Sørlandskysten tok seg heldigvis nokså bra opp etter krigen, og det er å håpe at den nå får være i fred. Svartbaken er nok ofte lei til å forsyne seg av ærfuglunger, andunger og

lignende. Men langs Sørlandskysten opptrer svartbaken i så pass lite antall at dens skadevirkning sikkert gjør seg lite gjeldende.

Da er heller den vesle fiskemåken blitt plagsom. Den er blitt en ren landfugl i senere år, og forsyner seg i rikt mon av både moreller og nysådd korn. Men mus og mark tar den også atskillig av i nypløyde åkrer og gjør en god del nytte med det. I flere innsjøer ruger det fiskemåker, ja svartbak også. Så lenge folk kan huske har en del fiskemåker hatt fast tilhold om sommeren på selveste Hardangervidda. Der ruger de ut ungene sine ved elver og vann 12—1300 meter over havet. Mjøsa huser også en fast fiskemåkebestand.

I Finland og i Sverige er det foretatt flere undersøkelser over matseddelen til

måkene. Især er gråmåke og sildemåke blitt nøye undersøkt. Det er for disse to artene konstatert at bare en forsvinnende del av kosten deres består av fugleunger. Det ser også ut til å være sjelden at de forgriper seg på egg. Langs Østersjøkysten har gråmåkene vennet seg mer og mer til å utnytte alt avfall fra menneskelige boliger. De er til dels blitt rene åtsselfugler. Av noen hundre undersøkte gråmåker ble følgende rariteter funnet i magene deres: Sølv-papirkuler, fyrstikker, biter av kullstykker og av sement, flaskekapsler, glassbiter (2 × 2 cm), stykker av metalltråd, fiskekroker (som vel må ha sittet i fisk de har spist), knappnåler, tøystykker og en 15 cm lang bit av en sykkelgummislange. — Ingen kostforaktere disse måkene!

ORMTJERNKAMPEN

Av Thv. Kierulf

Det norske Skogselskap henvendte seg i november 1947 til alle landets offentlige distriktsforstmenn for å få opplysninger om mulig forekommende urskog. Det innkom en rekke til dels meget interessante meddelelser, bl. a. fra skogforvalter Haakon Lie på Lillehammer. Han skrev at det skulle være noe urskog i liene rundt Ormtjernkampen inne i Gausdals Vestfjell. En foreløpig befaring ble foretatt den 13. oktober 1949 av skogforvalter Lie og undertegnede.

Til Ormtjernkampen er det snaue 2 mils vei fra Augedals bru i Gausdal. «Kampen»

er ikke særlig stor av utstrekning, men med sin spisse topp på 1127 m raker den godt opp over det ellers forholdsvis flate, svakt bølgete Vestfjell.

Når en fra bygden først er kommet opp de bratte, svingete kleivene i Forsetlia, kommer en inn på fjellplatået som stort sett ligger i en høyde av mellom 800 og 900 m o. h.

Det er riksveien fra Gausdal over til Etnedal og Fagernes som fører oss innover. Er det klart vær og siktbart innover fjellet, bør vi stanse på Verskei, en skogbar høyde på vel 1000 m (på kartet 988 m).

Den øverste værslitte grangruppen innunder toppen av Ormtjernkampen. Frodig ungbjork i forgrunnen.

Her er det på en mursokkel anbrakt en metallplate med retnings- og avstandsangivelse til fjelltopper viden rundt om.

Det er et strålende rundskue her oppe fra — mot Jotunheimen og Rondane — ja hele kompassrosen rundt. De nærmeste traktene særlig mot nord og nordøst er flate myrlendte strekninger, her og der avbrutt av glisne skogpartier. Vi ser også ikke så få setre i de slake liene.

Omtrent rett i vest ser vi Ormtjernkampen heve seg opp over fjellvidden. Den faller bratt av mot sydvest og er lett kjennelig. Den har en mørk kappe av skog rundt, men toppen stikker naken opp over skogen.

Fjellvidden her oppe ligger som nevnt i 800—900 m o. h., det er altså nettopp i skoggrense-høyden. Hvor marken ikke nettopp er forsumpet og heller ikke havningen har hindret skogen i å vokse opp fin-

nes det en glissen typisk fjellskog. Det er granen som råder grunnen, kort, smal-toppet fjellgran, vidgrenet nedentil. Innimellom er det endel fjellbjerk, dels spredt, dels i grupper. Kanskje kan en også få øye på en og annen furu, men mange er det ikke; granen dominerer bildet.

Granen danner ofte «avleggere», de lange nederste grenene ligger gjerne ned til bakken; her slår de rot, grentopper bøyer seg opp, og så dannes det nye små trær rundt det gamle. Det er fullt opp av slike avleggergrupper utover fjellvidden her.

Partier som raker litt høyere opp, er som regel helt skogsnaue, men der på den annen side nede i dalsøkkene er tettere og mer veksterlig granskog.

Ved Kittilsbu, omtrent halvveis inn til Ormtjernkampen, kan vi ta inn, der er gjestgiveri hvor vi kan overnatte når vi kommer tilbake fra befaringen.

Når vi så kjører videre ser vi til venstre — mot sør — ned i et skogkledd dalføre med mørk tett granskog i begge liene. Det er det øverste av Dokkas dal. På den andre siden av dalen er det mer fjell, — langt innover mot sør og vest. Men det mektige Synnfjellet, vel 1 mils vei borte, stenger for videre utsikt til den kanten. Praktisk talt alt en ser er statsalmenning.

Veien fører oss forbi Holseter (768 m o. h.) ned i dalen, på ny bro over Dokka — så opp igjen på vidden. Her er veiskille, veien til Valdres fortsetter til venstre mot sydvest; vi tar av en setervei til høyre — bortover mot Ormtjernseter.

Under hele turen, fra vi kom opp på Verskei, har vi sett Ormtjernkampen som en mektig kegle i det fjerne. Men ettersom vi kommer nærmere innpå, skjuler granskogen ofte selve toppen.

Vi tar av fra seterveien, opp til høyre, opp på den skogkledde åsryggen som vi så følger nordvest-over helt innunder toppen. Det er til dels ganime lavhengt sturen granskog, men i denne høyden, 800—900 m kan vi jo ikke vente noe videre frodig vekst heller. Skjønt i enkelte bedre skråninger ser granen ut til å trives riktig bra, og litt veksterlig smågran er det også inn iblant.

Det er ikke mange stubbene å se, og færre og færre blir det ettersom vi går oppover. De få vi finner er gamle og mosegrodde, så det er nok menneskealdre siden trærne ble hogd.

Skogen her har riktig urskogkarakter: Store kvistede tørrgraner raker som nakne skjeletter opp mellom den lavhengte skogen, ofte må vi gå omveier for å komme rundt gamle vindfall. En og annen tørrhala eller halvtørr gammel svær furu sø-

ker å gjemme sin skrøpeligheit innimellom granene.

Jo — her er det virkelig urskog!

Hvis vi ikke hadde holdt oss oppe på åsryggen, men var gått mer ned i lia, nedover mot Dokvatnet, ville vi kommet bort i et fryktelig ulende, bratt og storsteinet, «Helvete» kalt. Men stien fører oss pent oppover mot toppen, og plutselig står vi i skoggrensen; her i bratten opp mot toppen er den skarp som skåret med en kniv. Ovenfor er det først bare glissen fjellbjerk, og senere — på et mer slakt parti — buskaktig bjerk med noen spredte avleggergrupper av gran. Langt oppe under toppen, men rett i sør, ser vi et par mørke grandotter. Rent skjønnsmessig anslår vi høyden der til ca. 1050 m o. h. På le-siden, mot syd og sydøst, ser de ganske frodige ut, men mot nordvest er de forblåste og delvis tørre.

Fra toppen er det en enestående utsikt over fjellvidden rundt om, med tjern, myrer, lave skoglier og setrer spredt ut-over. Mot syd-sydvest ser vi to skogkledde daldrag, det er Synnas og Dokkas dalfører — sørover mot Nord-Torpa. I øst aner vi Gausdal og i nord Svatum som fortsetter nordover i Espedalen. Nærmest ser vi rett ned i Dokvatnet, et fint fiskevann 7—8 km langt — med viker og holmer.

Går vi ut på kanten av den nesten flate toppen, ser vi over alt ned i mørk granskog — urskog, hvor ingen øks har felt noe tre.

Når vi så gjennom kikkerten litt nøyere har studert de herlige fjellviddene og mettet vårt syn — tar vi veien nedover på vestsiden, ned mot Storskaret. Før vi kommer ned i granskogen, går vi gjennom ganske ung bjerk, som her holder på å erobre nytt terreng — slik som tilfelle

er så mange steder i fjellet i de senere 30—40 år.

Lien blir brattere etter hvert, og rett opp for seteren er det delvis hengbratt og ufremkommelig — med svaberg og svære steinblokker. Men her står granen mørk og tett med gamle og nye vindfall på kryss og tvers. I enkelte åpninger gammel bjerk — brutt ned av tung snø — og en og annen stor råtten selje.

Ormtjernkampen med kransen rundt av urskog kan vel i alt ha et areal av 1 000—1 500 mål. Det er jo ikke imponerende til å bli en nasjonalpark, men her vil det antagelig være mest praktisk å gi et eventuelt fredet område en noe videre begrensning enn nettopp å holde oss til den skogen som er helt jomfruelig. Grensen kan f. eks. tenkes lagt slik:

I sør nesten ned til seterveien — i en avstand fra denne av 50—100 m — i vest til myrdråget ned gjennom bunnen av Storskaret og i nordøst ned til Dokvatnet. På åsryggen mot sydøst omtrent etter 870 m's koten.

En slik begrensning vil gi et areal på i alt hen imot 2 000 mål.

I dette område vil en foruten å kunne følge utviklingen i selve skogen, få anledning til nærmere å studere vegetasjonen i skog- og tregrensen på alle sider av kam-

pen, f. eks. følge bjerkens erobring av snaumarken.

Om man i det fredede areal får med noen mindre strekninger, hvor det har vært hogd en og annen tømmerstokk i siste menneskealder, kan ikke spille noen vesentlig rolle. Når det er gått en ny menneskealder, vil sikkert disse strekningene være likeså urskogpregede som alt det øvrige. Men en nøyere befarings særlig av fagbotanikere må selvsagt til før en trekker opp de endelige grenser.

Det skulle ikke by på særlige vanskeligheter å få denne urskogen fredet. Den ligger i statsalmenning, og det er tilstrekkelig med skog rundt omkring til å dekke seterbehovet. Og nettopp det at skogen rundt Ormtjernkampen har fått stå urørt, enda så nær den ligger en seter, skulle tyde på at det lettere kan skaffes virke i tilstrekkelige mengder fra andre skogpartier.

Det er også en fordel at området ligger så beleiliggende til. Men bil kan en fra Lillehammer komme praktisk talt helt opp i urskogen på 1½ time.

Det skulle være gode betingelser for et rikt dyreliv der oppe. Ved befarings den 13. oktober var det fullt opp av ferske elgspor. Hare og rev er det bra med, og fuglen kommer nok igjen, den også.

NY INTERNASJONAL ORGANISASJON FOR NATURVERN

Etter innbydelse av forbundsregjeringen i Sveits besluttet utsendinger fra 17 stater den 19. november 1913 i Bern at det skulle

opprettes en internasjonal rådgivende kommisjon for naturvernsspørsmål. På Norges vegne møtte professor N. Wille ved denne

konferansen. I desember 1914 ble kommisjonen definitivt konstituert, med sete i Basel, og med professor Wille og fiskeridirektør Johan Hjort som representanter for Norge.

Da var verdenskrigen brutt ut, og den rådgivende kommisjon kom aldri til å arbeide som planlagt. I mellomkrigstiden gjorde organisasjoner og privatpersoner tiltak som bl. a. i 1928 førte til opprettelse av et internasjonalt kontor for naturvern som hadde sete først i Bruxelles, fra 1940 i Amsterdam. Det viste seg hele tiden vanskelig å holde kontoret gående på halvprivat økonomisk grunnlag, og den annen verdenskrig brakte fullstendig uorden i arbeidet. Alt lå nede da freden kom.

I denne situasjon besluttet den meget aktive sveitsiske forening for naturvern (Ligue Suisse pour la Protection de la Nature), som nå teller over 50 000 medlemmer, å undersøke mulighetene for nytt samarbeid over statsgrensene for å fremme naturfredningens formål. Etter innbydelse av den sveitsiske forening møttes representanter for naturfredningsinteressene i 7 land (Belgia, Frankrike, Nederland, Norge, Storbritannia, Sveits og Tsjekkoslovakia) til et forberedende møte i Sveits sommeren 1946. På vegne av Landslaget for naturfredning i Norge møtte dr. philos. Erling Christophersen. Det var blant deltagerne enighet om behovet for et nytt internasjonalt organ med tilstrekkelig bredt grunnlag.

Den sveitsiske forening sendte deretter på offisiell vei innbydelse til et internasjonalt møte i Brunnen, Sveits, sommeren 1947 med sikte på opprettelse av et internasjonalt samarbeidsorgan på naturvernets område. Som utsending fra vårt Landsforbund for naturfredning i Norge møtte professor Fridtjov Isachsen ved denne konferanse.

Norges representasjon ble muliggjort ved et bidrag fra Kirkedepartementet.

Til konferansen møtte 70 utsendinger fra 24 forskjellige land. Det var utelukkende organisasjonsspørsmålet som ble drøftet i Brunnen, ikke naturfredningsproblemer for øvrig. En gruppe blant deltagerne ønsket å gå til opprettelse av en internasjonal union for naturvern med en gang, og mente å kunne gi tilsagn om støtte i en eller annen form fra sine hjemlige regjeringer eller naturfredningsforbund. Til denne gruppen, som særlig ble anført av den danske jurist professor Vinding Kruse, sluttet seg representantene fra Norge, Sverige, Polen, Bulgaria, Tsjekkoslovakia, Argentina og til dels Nederland.

Den andre gruppen, som særlig bestod av utsendingene fra Storbritannia og Frankrike, mente at de internasjonale naturvernproblemer var av den art at de forutsatte direkte medvirkning av de forskjellige regjeringer. Særlig ville dette være tilfellet i koloniområdene i fremmede verdensdeler. Gruppen mente at man skulle overlate til UNESCO å sammenkalle et møte i Paris 1948 av regjeringsdelegater utstyrt med offisielle fullmakter.

Enden på flere dagers diskusjon om dette ble et kompromiss, som ble vedtatt enstemmig. En provisorisk Internasjonal Union for Naturvern ble opprettet. Den sveitsiske naturvernforening fikk i oppdrag å fungere som sekretariat for den provisoriske union.

I 1948 kom så omsider den egentlige grunnleggelse. Både regjeringer og naturfredningsorganisasjoner var innbudt til stiftelsesmøtet i Fontainebleau, Frankrike, fra 30. september til 7. oktober 1948. Denne gang utgikk innbydelsen fra UNESCO, den franske regjering og den provisoriske naturvern-union i fellesskap, idet det hadde lyk-

kes UNESCO's generalsekretær, dr. Julian Huxley, å få denne organisasjon til å ta det internasjonale naturvern-arbeid opp på sitt program, noe som utvilsomt har hatt avgjørende betydning for unionens tilkomst.

Statuttene for den nye Internasjonale Union for Naturvern (International Union for the Protection of Nature) ble vedtatt og underskrevet den 5. oktober 1948, som dermed gjelder som stiftelsesdag. Dokumentet ble undertegnet av representanter for 18 regjeringer (deriblant Norges), 7 internasjonale organisasjoner og 107 andre organisasjoner (deriblant Landsforbundet for naturfredning i Norge) Ut sendinger var møtt fra i alt 33 land.

For Norge møtte professor Fridtjov Isachsen, både på regjeringens vegne og som representant for Landsforbundet for naturfredning. Utgiftene ble dekket av regjeringsmidler.

Statuttens formålsparagraf sier at unionen skal støtte og fremme, både internasjonalt og i de enkelte land, alt arbeid som sikter mot:

a) bevaring av dyrelivet og dets naturmiljø, jordsmonn, vann, skoger, herunder beskyttelse og bevaring av områder, enkeltobjekter, fauna og flora som har naturvitenskapelig, historisk eller estetisk verdi. Dette skal gjøres ved lovgivning for å opprette nasjonalparker, naturreservater og dyretilfluktsområder, med særlig tanke på bevaring av arter som trues av utryddelse;

- b) og c) spre kunnskap om naturvern-arbeidet og vekke forståelse for naturvernet gjennom undervisningen og oppdragelsen;
- d) forberede avtaler om naturvern mellom stater og likeså en verdensomfattende konvensjon;
- e) vitenskapelig forskning i forbindelse med naturvernet.

Videre skal unionen virke som en opplysningsentral for medlemmene og formidle publikasjoner etc. om naturvernproblemer.

Unionen har sitt sete i Bruxelles (Rue Montoyer 42). Som generalsekretær ble ansatt en kjent belgisk Afrika-forsker, J. P. Harroy.

Medlemskontingenten er for stater fastsatt etter en glideskala. For land med under 5 millioner innbyggere, som Norge, er den 250 USA-dollar om året. For ikke-offentlige naturvernorganisasjoner er kontingenten 50 USA-dollar. Den norske regjering har ennå ikke, tross underskriften i Fontainebleau, formelt trådt inn som medlem. Landsforbundet for naturfredning har derfor alene stått som norsk medlem av unionen. Medlemskapet legger for tiden beslag på vel 350 av de 2000 kroner som Landsforbundet mottar i årlig statsbidrag.

Publikasjoner og dokumenter fra de naturvernkonferanser som er omtalt ovenfor ligger til gjennomsyn for interesserte i Landsforbundets arkiv og bibliotek, for tiden i Universitetets Geografiske Institutt, Blindern.

F. I.

GLIMT AV NATURFREDNINGEN I SVEITS OG FRANKRIKE

Naturvernkonferansen i Brunnen, Sveits, sommeren 1947 ble avsluttet med en studiereise til den sveitsiske nasjonalpark i Engadin (øvre Inn-dalen). Takket være idealisten Paul Sarasins (død 1929) utrettelige virksomhet står Sveits som et virkelig foregangsland i naturfredningen. Nasjonalparken på sørsiden av hoveddalføret i Engadin måler 158 kvadratkilometer. Dette området med skog, dal, fjell og breer holdes ikke helt avsperrert som «naturreservat» i streng mening, men det er heller ikke åpent for publikum hvor som helst. En riksvei fører gjennom parken fra Engadin til Münsterdalen. Dessuten har fotturister adgang til å bevege seg i parken langs bestemte ruter, men ikke utenfor dem. I hele parken gjelder: absolutt beskyttelse av planter og dyr. Den ubetydelige seterdriften som foregikk i parkområdet, er blitt nedlagt.

På de gamle setervollene kan en nå komme nær inn på murmeldyr som tillitsfullt våger seg fram av sine huler for å kikke på turistene. En turisthytte med overnattingsmuligheter har parkadministrasjonen latt oppføre i Val Cluozza («den innelukkede dalen»), som virkelig bærer sitt navn med rette. Nedenfor hytta går elva i et djupt gjel, og for å komme ut av dalen må en først 600 meter til vær på en bratt fotsti før det igjen bærer utfor på åsbrynet ut mot Engadin. Parkoppsynet legger ut salt på den høye fjellranden midt imot turisthytta. I kveldingen kan en da med kikkert følge flokker av hjort og gemse som tegner seg i profil mot vesthimmelen.

Nasjonalparkens administrasjon besørger av forbundsstatens skogforvaltning i Bern; men det foregår ingen utnyttelse av skogen, den får vokse som den vil. Det er nylig, ved riksveien, bygget et laboratorium for de naturvitenskapelige undersøkelser som pågår i nasjonalparken.

I et land med så tett og gammel bosetning som Sveits har, kan det være vanskelig nok å finne flekker med virkelig urørt natur utenfor høyfjellet, og særlig gjelder dette elver og innsjøer. Vassdragene er gjerne temmet og innbygget med kunstige kanal-bredder, vannene oppdemt, og etter hvert som det øker på med vannkraftutnyttelsen, oppstår krav om stadig videregående regulering.

Øverst oppe i Engadin, like ved Malojapasset, ligger et glitrende klart og ennå urørt fjellvann, Sils-sjøen, i den mest praktfulle ramme man kan tenke seg. Selve beliggenheten i passdalen kan minne om Lesjaskogen hos oss; men isglitrende tinder av eventyrlig utseende skyter til vær i sør, med Piz Bernina på mer enn 4000 meters høyde lengst i bakgrunnen. Sils-sjøen stod i fare for å bli oppdemt og utnyttet som magasin for et kraftverk på sørsiden av Malojapasset, hvor dalen på et ganske kort stykke faller 1500 meter.

Den sveitsiske naturfredningsforening fikk da regjeringen til å gå med på å selge sjokolade-tabletter til overpris for å skaffe midler til å sikre sjøen mot regulering. Under streng sjokolade-rasjonering for øvrig ble tablettene solgt fritt for en franc stykket.

Dette ble en stor suksess. 800 000 tabletter gikk unna, og snart deretter kunne 300 000 francs utbetales som erstatning til de angjeldende to eller tre kommuner for at de for en lengre periode skulle avstå fra enhver utbygging av Sils-sjøen til kraftverksformål. Etter å ha sett denne vidunderlige plett, kan en fremmed bare ønske sveitserne hell og lykke i deres strev for å få sjøen bevart som naturminnesmerke for tid og evighet.

Tvers igjennom nasjonalparken renner elva Spöl, som kommer inn i Sveits fra Livigno i Italia. Her har det vært planer om å demme opp elva på italiensk territorium kloss innenfor grensen og deretter lede vannet i tunnel under nasjonalparken fram til en rørgate og kraftstasjon på dalkanten ut mot Engadin. Vannet ville slutte å renne i Spøldalen, den ville i stedet bli skjemt ut med tunnelinnslag og kjempestore tipp-hauger av stein. Med hele tyngden av sin organisasjon har den sveitsiske naturfredningsforening kjempet mot denne planen.

Også etter konferansen i Fontainebleau arrangerte vertene en ekskursjon, som gikk til Cevennene og Basse Provence. Naturvernet i Frankrike har særlig befattet seg med skogspørsmål, fordi landet har så lite skog igjen. Skogen er ofte bevart i tilknytning til kongsgods, adelsgods og klostere. Fontainebleau-skogen er en slik gammel kongeskog. Den måler 170 km² og drives som nytteskog av statens skogforvaltning (Direction des Eaux et Forêts). Veier fører igjennom, og skogen er åpen for publikum; men den skal bevares som *skog*. Det naturlige skogtre her er boka, men eika fremmes ved den forstmessige behandling, både fordi den er verdifullere, og fordi den gjør seg godt som innslag i en skog som også skal tjene som park. «Vi ønsker en vakker,

varig og fordelaktig skog,» sa prof. Guinier, en av ekskursjonens ledere, tidligere rektor for skoghøyskolen i Nancy. Det har vist seg at skogen bevirker en økning av nedbøren med 10 %, sammenliknet med det åpne landet omkring.

På kalksteinsgrunn vest for Nimes fikk vi anledning til å studere de sørgelige resultater av uvettig næringsdrift: her bredte seg nå middelhavsområdets fattigslige garrigue-plantevekst, en sekundærformasjon av spredte busker, noen grastuster og lyngplanter i et magert jordsmonn av forvittringsgrus. Opprinnelig må området ha båret skog av steineik (*Quercus ilex*), men den er i tidens løp ødelagt ved hogst, beite og brenning. Naturvern må her være likeverdige med gjenreisning. Det er meget vanskelig å få gjort noe ut av disse ødelagte områdene igjen. Til å begynne med er det om å gjøre å finne noe som kan trives i så dårlig miljø og derved bane veien for noe bedre senere.

Aigoual-toppen i Cevennene når 1567 meter o. h. På nordvestsiden kryper litt bokekraft nesten opp mot toppen og gir en antydning om hva slags skog det var som egentlig hørte hjemme i dette høydelaget. Bortsett fra kastanjeskoger i halvkultur nede i dalsidene, opp til 8–900 meter o. h., var fjellmassivet for 80–90 år siden snautt, – ødelagt på liknende måte som i lavlandet vest for Nimes. Siden 1860–80 har statens skogvesen systematisk prøvd seg fram med skogreisning. I dag er der 120 km² skog, hvorav 25 km² vernskog, 95 km² produksjonsskog. I første omgang gjelder det å finne fram til noen treslag som kan klare seg, klare seg fast og danne nytt jordsmonn. En mengde forskjellige trær er blitt prøvd på forskjellige forsøksfelter (arboreta), også fremmede treslag, ja de fremmede trærne

er nødvendige, for de lokale (bok!) kan ikke med en gang slå an på det jordsmonnet som nå en gang er ødelagt. Vi så vakre grupper av Sequoia, men den forynger seg ikke. Vår nordiske gran er atskillig brukt, men neppe fordelaktig i det lange løp. En edelgran går det bedre med.

Det som gjør plantedekket så sårbart i disse strøkene, er mangelen på sammenhengende gresstorv eller mosebunn. Jorden blir derfor lett spylet bort når regnet etter tørketiden strømmer ned, og dertil kommer at nedbøren har utslag så ekstreme at vi knapt kjenner maken hos oss. Elva Ardeche på østskråningen av Cevennene har en gang på et døgn svelgt opp fra 2,5 m³ pr. sekund til 7 500, dvs. fra nesten ingen ting til det dobbelte av nedre Glomma i storflom. Man har målt 700 mm regn (= Oslos årsnedbør) på 24 timer.

Camargue er navnet på Rhone-deltaet. Tidligere gikk elva i 6-7 armer, når går vannet inndemt i bare to: Store og Lille Rhone. Deltaet er 760 km² stort og måler 50 kilometer fra nord til sør. Innerst inne, ved Arles, er høyden o. h. fremdeles bare 4,5 meter. Lagunesjøene opptar store flater i den ytre del av deltaet. Den største, Etang de Vaccares, måler 60 km². Deltaet er en flat sandslette, med grunnvannet like under overflaten; om vinteren står vannet litt over bakken over store strekninger. Vegetasjonen er saltelskende (*Salicornia*, *Stative*).

Her er innrettet et fredningsområde bestående av 150 km² lagunesjøer med omliggende strandremser. Kanskje disse remsene var vel smale for å kunne tjene sitt formål, for det var nærmest sjokkerende å se hvilket omfang fugleskytingen hadde som søndagsfornøyelse. Og det er først og fremst av hensyn til fuglelivet at området er fredet. Blant annet er Camargue det eneste

européiske tilholdssted for flamingoen, med anslagsvis 3 000 reder i 1948.

40 kilometer øst for Marseille går en bergrygg (Chaine de la Sainte Baume) av kalkstein i retning vest-øst, med en skinnende hvit, stupbratt vegg mot nord. Toppen av ryggen ligger 1000-1100 meter o. h. Et stykke oppe i nordveggen er den «hellige grotte» hvor Maria Magdalena ifølge en legende slo seg til etter at hun var kommet seilende fra Jødeland. På plataet nedenfor ligger et kloster, og innunder bergveggen vokser på en liten flekk frodig løvskog som en enestående relikte fra nedbørrikere tider (mener botanikerne). Denne statsskogen er bare 1,38 km² stor, og det er praktisk talt bare i den at bok nå finnes, men spredte forekomster viser at den tidligere har vært utbredt langs hele foten av nordveggen. For øvrig er den ødelagt av menneskene, med denne rekkefølge i nedbrytningen: bok - *Quercus pubescens* (i og for seg en naturlig suksisjon under nåtidens klima, og dermed en fare langs kanten av den skog som står igjen) - steineik - furu - *garrigue*. Bokskogen står nå i et høydelag av 750-900 meter o. h., og er godt iblandet med barlind og kristtorn, begge som solide, store trær. Disse siste trives best i skyggen, og gror gjerne så tett sammen at de langsomt fortrenger boka, - som vi jo i og for seg er vant til å regne for skygge-elskende.

For å bevare denne enestående skogresten vil det være avgjørende viktig å sikre en tett og voksende kant av *Quercus pubescens*. Botanikerne forlanger opprettet et vernskogbelte omkring bokskogen, men eiendoms- og bruksforholdene (sauarbeite!) har gjort det vanskelig å oppnå så meget som man kunne ønske.

Det kan være nødvendig å gripe inn mot barlind og kristtorn. Det vi ønsker å

bevare, forklarte prof. Guinier, er jo bokskogen. Det er den som utgjør det eneste ved La Sainte Baume: et sted av religiøs, litterær, turistisk, historisk og naturvitenskapelig verdi. Konklusjonen av denne studieferd i Sør-Frankrike formet prof. Guinier selv: Naturvern er ikke det samme som å sitte med hendene i fanget!

Det hersket ved konferansen enighet om visse retningslinjer for den del av naturvern-arbeidet som sikter mot opprettelse av naturparker:

- 1) det må foretas et vitenskapelig begrunnet *utvalg* av verneområder så at et lands forskjellige landskaps- og miljøtyper virkelig blir representert;
- 2) det må innrettes en naturvitenskapelig tilsynstjeneste som på kontinuerlig vis kan følge utviklingen i områdene;
- 3) og områdene må være underlagt en ordnet praktisk administrasjon som effektivt kan holde oppsyn med at de regler som gjelder for verneområdene blir overholdt.

F. I.

LANDSFORBUNDET FOR NATURFREDNING I NORGE

ARSBERETNING FOR 1944—49.

LANDSFORBUNDETS ORGANISASJON OG KONTOR

Siden siste årsberetning (1942—43) har Landsforbundets styre stadig skiftet.

I 1945 fratrådte daværende formann professor Adolf Hoel. Med nestformannen konservator A. Bernhoft-Osa's tilslutning ble formannsvervet overtatt av dr. Gunnar Horn ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser, hvor Landsforbundet med Handelsdepartementets godkjennelse hadde sitt kontor og bibliotek. Den 23. mars 1946 ble det tillyst møte i Oslo mellom representanter for kretsforeningene. De frammøtte konstituerte seg som ekstraordinært landsmøte og traff midlertidig den ordning at

formannen i Østlandske kretsforening, h.r.-advokat Nils Onsager, skulle fungere som Landsforbundets formann, Bernhoft-Osa fortsette som viseformann, og dr. Horn som sekretær. Ved dr. Horns død den 15. juli 1946 mistet Landsforbundet sin sekretær — og sitt tilholdssted ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser. Arkiv og bibliotek ble nedpakket og utilgjengelig, slik at da h.r.advokat Onsager i mars 1947 frasa seg vervet som formann og professor dr. Werner Werenskiold ble valt, var det ikke mulig å foreta annet enn den mest nødvendige ekspedisjon av skrivelser. I november 1948 erklærte professor Werenskiold seg ute av stand til å fortsette som formann, og professor Fridtjov Isachsen ble valt.

Følgende kretsforeninger er tilsluttet landsforbundet:

Agder Naturfredningsforening (for Agder bispedømme), Kristiansand S., formann: direktør Johan Andresen.

Nordland Naturfredningsforening (for Nordland fylke), Bodø. Formann: overrettssakfører Håkon Evjenth.

Rogaland Naturfredningsforening (for Stavanger bispedømme), Stavanger. Formann: konservator A. Bernhoft-Osa.

Trøndelag Naturfredningsforening (for Nidaros bispedømme), Trondheim. Formann: direktør Reidar Brekke.

Vestlandske kretsforening for naturfredning (for Bjørgvin bispedømme), Bergen. Formann: professor dr. Knut Fægri.

Østlandske kretsforening for naturfredning (for Oslo, Hamar og Tunsberg bispedømme), Oslo. Formann: professor dr. Ove Arbo Høeg.

Landsforbundet har fått bidrag fra Staten og Oslo og Aker kommuner, se regnskapene.

Landsforbundet sorterer under Det Kongelige Kirke- og Undervisningsdepartement, Kulturavdelingen, Bygdøy Allé 3, Oslo. Det har nå midlertidig sitt kontor i Geografisk Institutt, Universitetet i Oslo, Blindern.

BEHANDLEDE SAKER

I krigstiden har arbeidet med å verne og frede den norske natur mot ødeleggelse vært temmelig illusorisk, og landets karakteristiske dyreliv har mange steder, og kan hende aller mest langs kysten, vært utsatt for så sterke påkjenninger at det kan være

tvilsomt om det vil komme helt på fote igjen. Slik er det kjente og naturhistorisk verdifulle fuglevær Rott sannsynligvis for alltid ferdig som fuglefjell.

Totalfredning av ærfugl. I årene før krigen var totalfredning av ærfugl gjennomført i flere fylker. Bestanden tok seg opp, og etter disse gode erfaringene ble det i henhold til jaktloven av 4. juni 1942 gjennomført en landsomfattende fredning. Okkupasjonstiden førte imidlertid på tross av dette til en betraktelig desimering av ærfuglbestanden. Med frigjøringen ble jaktloven av 1942 opphevet, samtidig som de gamle fylkestingsvedtak ikke trådte i kraft, eller var forfalt. Landsforbundet fremsatte da i samarbeid med kretsforeningene forslag til totalfredning av ærfugl. Dette ble vedtatt den 10. oktober 1945.

Eksport av mogop. Landsforbundet fikk hindret en eksport av 10000 mogop med rot fra Jotunheimen til Danmark.

Ny naturfredningslov. Det har vært arbeidet videre med forslag til ny naturfredningslov. Landsforbundet har vært representert i en departemental komité for revisjon av naturfredningsloven. En særskilt artikkel om dette arbeid vil bli trykt i årsskriftet for 1951.

Internasjonalt samarbeid. Landsforbundets internasjonale samarbeid er behandlet i en særskilt artikkel i dette årsskrift, se side 29.

Videre har det vært arbeidet for nærmere kontakt med De norske naturhistoriske museers landsforbund.

Fridtjov Isachsen.

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1944.

Inntekter:

1944	
1/1 Beholdning i kasse ... kr.	0.10
—»— i bank ... »	4 448.47
	----- kr. 4 448.57
Medlemskontingent:	
Østlandske krets 1943 kr.	86.25
Agder » 1943 »	78.00
Rogaland » 1942-43 . »	317.00
	----- » 481.25
Bidrag:	
Kulturdep.tet for 1943/44 kr.	4 000.00
Aker kommune 1944/45 »	200.00
Oslo —»— 1944/45 »	1 000.00
	----- » 5 200.00
Renter 1944	141.28

	kr. 10 271.10

Utgifter:

1944	
Diverse omkostninger	kr. 250.00
Porto og telefonsamtaler	» 72.10
Bøker og avisutklipp	» 68.86
Rekvisita	» 78.89
Trykningsutgifter	» 100.00
Honorar til sekretær	» 472.00
Reiseutgifter	» 125.00
Balanse — beholdning:	
I kasse 31/12-44	kr. 328.25
I bank »	» 8 776.00
	----- » 9 104.25

1945
1/1 Saldo (beholdning) kr. 9 104.25

Oslo, den 31. desember 1944.
29. januar 1945.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

ADOLF HOEL (sign.).

Status pr. 31. desember 1944.

Aktiva:

Beholdning i kasse	kr. 328.25
—»— i bank	» 8 776.00
	----- kr. 9 104.25
Til gode medlemskontingent:	
Østlandske krets 1944	
Agder » 1944	
Rogaland » 1941 og 1944	
Trøndelag » 1938-39-40-41-42-	
1943-44	
Nordland » 1938-39-40-41-42-	
1943-44	

	kr. 9 104.25

Passiva:

Balanse	kr. 9 104.25

Oslo, den 31. desember 1944.
29. januar 1945.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

ADOLF HOEL (sign.).

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1945.

Inntekter:	Utgifter:
1945	
1/4 Beholdning i kasse ... kr. 328.25	Porto og telefonsamtaler kr. 50.88
—»— i bank ... » 8 776.00	Trykningsutgifter » 68.71
————— kr. 9 104.25	Kontorrekvisita » 15.00
Medlemskontingent:	Bøker og avisutklipp » 44.13
Agder Kretsf. for 1944 .. kr. 78.75	————— kr. 178.13
Østlandske Kretsf. for 1944 » 105.75	Beholdning i kasse kr. 181.03
Rogaland Kretsf. for 1944 » 147.00	—»— i bank » 14 326.76
————— » 331.50	————— » 14 507.79
Bidrag:	
Departementet 1944—45 » 5 000.00	
Renter pr. 31/12 1945 » 250.76	
—————	—————
kr. 14 686.51	kr. 14 686.51

1946
1/4 Saldo (beholdning) kr. 14 507.79

Oslo, den 31. desember 1945.
22. januar 1946.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

GUNNAR HORN (sign.).

Status pr. 31 desember 1945.

Aktiva:	Passiva:
Beholdning i kasse kr. 181.03	Balanse kr. 14 507.79
—»— i bank » 14 326.76	
————— kr. 14 507.79	
Til gode medlemskontingent:	
Østlandske krets 1945	
Agder » 1945	
Rogaland » 1941 og 1945	
Trøndelag » 1938—1945	
Nordland » 1938—1945	
(Er uten oppgave fra foreningene.)	
—————	—————
kr. 14 507.79	kr. 14 507.79

Oslo, den 31. desember 1945.
22. januar 1946.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

GUNNAR HORN (sign.).

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1946.

Inntekter:

Beholdning i kasse ^{31/12-45} kr. 181.03	
— i bank » » 14 326.76	
	kr. 14 507.79
Medlemskontingent:	
Agder Kretsf. 1945 kr. 79.50	
Østlandske Kretsf. 1945 .. » 81.00	
Trøndelag Kretsf. 1938-45 » 500.00	
Rogaland Kretsf. 1945 .. » 155.00	
	» 815.50
Bidrag:	
Departementet 1945—46	» 2 000.00
Annonseinntekter	» 626.50
Renter pr. ^{31/12-46}	» 180.03

Utgifter:

Diverse omkostninger ... kr. 65.00	
Rekvisita	» 84.08
Bøker og avisutklipp » 31.38	
Porto og telefonsamt. ... » 111.56	
	kr. 292.02
Reiseutgifter:	
Dr. Christopherssen i anl. naturfredningskonferanse i Sveits	kr. 1 000.00
Bernhoft-Osa i anl. Landsforbundets møte i Oslo ^{23/2-46}	» 100.00
	» 1 100.00
Trykningsutgifter:	
Trykning av årsskrift 1942—43 » 4 767.73	
Balanse — beholdning:	
I kasse ^{31/12-46}	kr. 357.28
I bank »	» 11 612.79
	» 11 970.07

kr. 18 129.82

kr. 18 129.82

1947

1/1 Saldo (beholdning) kr. 11 970.07

Oslo, den

31. desember 1946.

28. januar 1947.

Revidert:

KARL BRENDE (sign.).

NILS ONSAGER (sign.).

Status pr. 31. desember 1946.

Aktiva:

Beholdning i kasse kr. 357.28	
— i bank » 11 612.79	
	kr. 11 970.07

Til gode medlemskontingent:

Østlandske krets 1946	
Agder » 1946	
Rogaland » 1946	
Trøndelag » 1946	
(Oppgave mangler.)	

kr. 11 970.07

Passiva:

Balanse	kr. 11 970.07
---------------	---------------

kr. 11 970.07

Oslo, den

31. desember 1946.

28. januar 1947.

Revidert:

KARL BRENDE (sign.).

NILS ONSAGER (sign.).

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1947.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning i kasse ^{31/12-46} kr. 357.28	Diverse omkostninger:
—»— i bank » » 11 612.79	Avisutklipp kr. 126.00
----- kr. 11 970.07	Rekvisita » 5.72
Renter pr. ^{31/12-47} » 174.18	Porto » 0.15
	----- kr. 131.87
	Balanse — beholdning:
	I kasse ^{31/12-47} kr. 225.41
	I bank » » 11 786.97
	----- » 12 012.38
-----	-----
kr. 12 144.25	kr. 12 144.25

1948
1/1 Saldo (beholdning) kr. 12 012.38

Oslo, den 31. desember 1947.
26. januar 1948.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

WERNER WERENSKIOLD (sign.).

Status pr. 31. desember 1947.

Aktiva:	Passiva:
Beholdning i kasse kr. 225.41	Balanse kr. 12 012.38
----- i bank » 11 786.97	
----- kr. 12 012.38	
Til gode medlemskontingent:	
Østlandske krets 1946 og 1947	
Agder » 1946 og 1947	
Rogaland » 1946 og 1947	
Trøndelag » 1946 og 1947	
(Oppgaver mangler.)	
-----	-----
kr. 12 012.38	kr. 12 012.38

Oslo, den 31. desember 1947.
26. januar 1948.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

WERNER WERENSKIOLD (sign.).

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1948.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning i kasse ^{31/12-47} kr. 225.41	Tidsskrift, avisutklipp ... kr. 116.10
—»— i bank " " 11 786.97	Flytning " 61.60
----- kr. 12 012.38	----- kr. 177.70
Medlemskontingent:	Balanse — beholdning " 16 204.89
Agder krets 1946 kr. 75.00	
Østlandske » 1946 » 81.00	
----- » 156.00	
Statsbidrag 1947 og 1948 » 4 000.00	
Renter:	
Kreditkassen kr. 176.79	
Creditbanken » 37.42	
----- » 214.21	
-----	-----
kr. 16 382.59	kr. 16 382.59
=====	=====

1949
1/2 Saldo (beholdning) kr. 16 204.89

Blindern, den 31. desember 1948.
20. januar 1950.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

FRIDTJOV ISACHSEN (sign.).

Status pr. 31. desember 1948.

Aktiva:	Passiva:
Beholdning i kasse kr. 110.91	Balanse kr. 16 204.89
Beholdning i bank:	
Kreditkassen kr. 11 963.76	
Creditbanken » 4 130.22	
----- » 16 093.98	
Til gode medlemskontingent:	
Rogaland krets 1946 og 1947	
Trøndelag » 1946 og 1947	
(Oppgave mangler.)	
-----	-----
kr. 16 204.89	kr. 16 204.89
=====	=====

Blindern, den 31. desember 1948.
20. januar 1950.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

FRIDTJOV ISACHSEN (sign.).

Landsforbundet for Naturfredning i Norge.

Regnskap fra 1. januar til 31. desember 1949.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning ^{31/12-48} :	Kontorhjelp kr. 417.00
I kasse kr. 110.91	Avisutklipp » 142.50
I Creditbanken » 4 130.22	Porto » 28.70
I Kreditkassen » 11 963.76	Reiseutgifter » 159.47
----- kr. 16 204.89	Representasjon » 397.60
Medlemskontingent:	Rekvisita » 672.08
Agder krets 1947 og 1948 kr. 159.00	Diverse » 313.65
Østlandske » 1947 og 1948 » 161.00	----- kr. 2 131.00
----- » 320.00	Balanse — beholdning:
Statsbidrag 1949 » 2 000.00	I Kreditkassen kr. 12 143.20
Etterbetalt statsbidrag 1946 » 2 000.00	I Creditbanken » 6 607.27
Tromsø Museum vedr. fru Resvoll-	----- » 18 750.47
Holmsen » 100.00	
Renter:	
Kreditkassen kr. 179.44	
Creditbanken » 77.14	
----- » 256.58	
-----	-----
kr. 20 881.47	kr. 20 881.47
=====	=====
1950	
1/1 Saldo (beholdning) kr. 18 750.47	
Blindern	31. desember 1949.
	20. januar 1950.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

FRIDTJOV ISACHSEN (sign.).

Status pr. 31. desember 1949.

Aktiva:	Passiva:
Beholdning:	Balanse kr. 18 750.47
I Kreditkassen kr. 12 143.20	
I Creditbanken » 6 607.27	
----- kr. 18 750.47	
Til gode medlemskontingent:	
Rogaland krets 1946, 1947 og 1948	
Trøndelag » 1946, 1947 og 1948	
(Oppgave mangler.)	
-----	-----
kr. 18 750.47	kr. 18 750.47
=====	=====
Blindern	31. desember 1949.
	20. januar 1950.

Revidert:
KARL BRENDE (sign.).

FRIDTJOV ISACHSEN (sign.).

ØSTLANDSKE KRETSPFORENING FOR NATURFREDNING

ÅRSBERETNING FOR 1944—1949

Den siste trykte årsberetning til medlemmene er inntatt i Landsforbundets årsskrift for 1942/43 som først utkom i 1946. Krigen skapte store vanskeligheter for naturfredningsarbeidet, og forholdene etter krigen har heller ikke vært lette for gjenopptagelse av dette arbeid, hverken for Landsforbundet eller for de tilsluttede kretsforeninger. Arbeidet har mer eller mindre ligget i dvale. Det er å håpe at interessen for naturfredning nå etter hvert vil skyte øket fart så vel hos det store publikum som hos våre statsmyndigheter. Det er overordentlig betydningsfulle oppgaver som foreligger for administrasjonen av Landsforbundet og kretsforeningene. Man behøver bare å peke på våre skandinaviske naboland, hvor naturfredningsarbeidet har fått en ganske annerledes stor oppslutning fra publikum og statsmyndighetene enn i Norge. Vi ligger dessverre på dette område sørgelig langt tilbake, selv om det på den annen side må innrømmes at i betraktning av de små virkemidler som har stått til rådighet her hjemme, har man utrettet ikke så lite i de snart 40 år som er gått siden naturfredningssaken for første gang så dagens lys.

Under krigen bestod styret i Østlandske Krets av advokat Nils Onsager som formann, professor Werner Werenskiold, skoginspektør Ivar Ruden, dr. Herman Løvenskiold med advokat A. E. Ottesen og advokat Anton Heyerdahl som suppleanter.

På generalforsamlingen 27. juli 1949 ble valt nytt styre, og dette konstituerte seg med professor Ove Arbo Høeg som formann og som medlemmer dr. Herman Løvenskiold, kontorsjef i Det norske skogselskap forstkandidat Thv. Kierulf, advokat Anton Heyerdahl og sekretær I. W. Vetlesen. Advokat Heyerdahl påtok seg fremdeles å vareta kasserervervet.

Som bilag til denne årsberetning følger sammendrag av Kretsens regnskaper for 1944—48 samt regnskapet for 1949, hvortil henvises. Kontingenten har vært minimum kr. 40.- for livsvarige og kr. 4.- for årsbetalende medlemmer. Styret overveier om ikke kontingenten burde kunne forhøyes noe, men på den annen side er styret oppmerksom på at det gjelder å skape størst mulig tilslutning fra publikum for å få øket medlemstallet. Dette burde kunne mangedobles. I våre naboland teller Naturfredningsforeningene flere tusen medlemmer.

Østlandske Krets har for tiden 150 livsvarige og 105 årsbetalende medlemmer. Kretsen fikk i 1949 et bidrag på kr. 500.- fra skipsreder H. Virik, hvorfor takkes. Vi håper det blir et eksempel til etterfølgelse.

Som kontingent fra kretsen til Landsforbundet er i årene 1943 til 1948 betalt kr. 525.-. Kontingenten til Landsforbundet er ifølge dettes lover kr. 0,75 pr. medlem for foreninger fra 100 til 300 års-

betalende samt kr. 1,- for livsvarige det første år.

Det nye styre i Østlandske Krets vil etter evne søke å fremme arbeidet med de saker innenfor Kretsens territoriale område som består i å søke å verne om og bevare Norges natur, enkeltforekomster i plante- og dyrelivet, sjeldne forekomster av naturvitenskapelig betydning, opprettelse av fredede områder (nasjonalparker og naturreservater) som det er av vitenskapelig, historisk eller sosial betydning å bevare uberørt for etterslekten. § 1 i Kretsens lover lyder:

«Foreningens formål er å vekke og vedlikeholde sansen og interessen i det østenfjelske Norge for å verne om landets natur og å lede arbeidet herfor innen dette område.»

Styret vil søke samarbeid ikke bare med Landsforbundet, men også med andre institusjoner og foreninger med beslektede formål, blant annet foreninger til fremme av friluftslivet. Man vil søke å vekke forståelsen av de sosiale og kulturelle sider ved naturfredningen, sprede opplysning om naturen og betydningen av naturvern hos den oppvoksende slekt. Ikke minst den forebyggende side av naturfredningsarbeidet er det grunn til å være oppmerksom på, det å være på vakt like overfor ødeleggende inngrep i vår herlige natur.

Den av Kirkedepartementet sommeren 1947 nedsatte komité til å forberede forslag til ny naturfredningslov ble ferdig med sitt utkast i mars 1949, og dette ble da med motiver innlevert til Kirkedepartementet.

Den nåværende lov av 25. juli 1910 har vist seg altfor snever for effektiv fremme av naturfredningens mange oppgaver. Styret i Østlandske Krets finner det nye utkast særdeles vel skikket som grunnlag for en ny lov på dette område. Det er å håpe at våre statsmyndigheter vil få loven frem for Stortinget snarest mulig.

Styret er beskjeftiget med en rekke saker som styret venter seg et godt resultat av. Bl. a. er det avgitt motivert innstilling om totalfredning av mistelteinen i hele Norge med forbud mot salg. Videre arbeides det med spørsmålet om fredning av «Boke-moa» på Stokke prestegårds grunn i Vestfold. Også endel andre større saker er under behandling. Dessuten har styret avgitt innstilling i flere tilfelle hvor det fra eierens side har vært søkt om fredning av enkelte trær. Det er også gjennomført fredning av fuglelivet i et område ved Heddalsvatnet i Telemark fylke, i Gunnekleivfjorden i Eidanger og på Ilene, Sagatra og Store og Lille Gullkronen i Sem herred, Vestfold fylke.

Styret vil slutte denne beretning med en appell til alle gode nordmenn om å støtte naturfredningsarbeidet og dets administrasjon. Norge har hatt den lykke å ha flere betydelige menn og kvinner som har interessert seg for naturfredningsaken, men vi trenger så uendelig mange flere og vil særlig peke på nødvendigheten av oppslutning om vårt arbeid fra den yngre generasjon.

Ove Arbo Høeg.

Østlandske Kretsforening for Naturfredning.

Utdrag av regnskaper 1944—1948.

Inntekter:

Beholdning fra 1943 kr. 4 223.19

Kontingenter:

a) livsvarige kr. 520.00
 b) årsbetalende » 2 092.00
 Bidrag fra 29 kommuner under okkupasjonen » 2 612.00
 Renter » 1 160.00
 Renter » 1 787.63

Utgifter:

Gårdsskatt Tofteholmen kr. 16.36
 Ekspedisjon, porto, rekvisita og øvrige kontorutgifter » 646.74
 Kontingent Landsforeningen » 428.75
 Innsatt på bok for Livsvarige medlemmers fond » 3 028.01
 Balanse, beholdning » 5 662.96

kr. 9 782.82 kr. 9 782.82

1949.

Jan. 1. Beholdning:

Innestående i Oslo Sparebank kr. 3 684.29
 —»— i Kreditkassen (Sophus Aars' gave) » 1 529.28
 —»— i Creditbanken («Den gamle Mester») » 298.21
 Kontant » 151.18

kr. 5 662.96

Livsvarige medlemmers fond utgjorde pr. ^{31/12-43} kr. 9 706.27

Tilvekst:

Livsvarige medlemmer kr. 520.00
 Bidrag fra kommuner » 1 160.00
 Renter av obligasjoner og bankinnskudd » 1 348.01

» 3 028.01

Beholdning ^{31/12-48} kr. 12 734.28

som er anbrakt:

i Creditbanken 6/m nr. 70 051 kr. 10 846.92
 i 2½ % Statsobl. 1946, pål. kr. 2 000.00, innkjøpt for » 1 887.36

kr. 12 734.28

Østlandske Kretsforening for Naturfredning.

Regnskap for 1949.

Inntekter:

Beholdning fra 1948 kr. 5 662.96

Kontingenter:

Årsbetalende: 1948	4 à kr. 4.00	kr. 16.00	
1949	78 à » 4.00	» 312.00	
1949	1 à » 5.00	» 5.00	
1950	2 à » 4.00	» 8.00	
			kr. 341.00

Livsvarige:	15 à kr. 40.00	kr. 600.00	
	1 à » 50.00	» 50.00	
			» 650.00

Gave fra skipsreder Haldor Virik » 991.00

Bidrag » 500.00

Renter 1949:

i Oslo Sparebank	kr. 56.81	
Kreditkassen: Sophus Aars' gave	» 30.58	
Creditbanken: «Den gamle Mester»	» 4.47	
Creditbanken: Livsvarige medlemmers fond	» 234.59	
2½ % Stat 1946 pr. 1/4 og 1/10 49	» 43.75	
		» 370.20
		kr. 7 534.16

Utgifter:

Gårdsskatt 1949 Tofteholmen	kr. 3.31
Trykksaker, porto og andre kontorutgifter	» 103.20
Diverse utlegg ved advokat Onsager 1942—1949	» 500.00
Kontingent til Landsforeningen:	
105 årsbetalende medlemmer à kr. 0.75	kr. 78.75
16 livsvarige —»— à » 1.00	» 16.00
	» 94.75
Innsatt på bok for livsvarige medlemmers fond	» 928.34
Balanse	» 5 904.56

kr. 7 534.16 kr. 7 534.16

Jan. 1. Beholdning:

Innestående i Oslo Sparebank	kr. 3 981.10
—»— i Kredittkassen	» 1 559.86
—»— i Creditbanken («Den gamle Mester»)	» 302.68
Kontant	» 60.92
	kr. 5 904.56

Livsvarige medlemmers fond utgjorde pr. 31/12 48 kr. 12 734.28

Tilvekst i 1949:

Nye livsvarige medlemmer	kr. 650.00
Renter, bankinnskudd og obligasjoner	» 278.34
Oppskrivning av verdipapirer til pari kurs	» 112.64
	» 1 040.98

Beholdning pr. 31/12 49 kr. 13 775.26

som er anbrakt:

i Creditbanken 6/m nr. 70 051	kr. 12 275.26
i 2½ % Statsobl. 1946 pål. kr. 1 500.00	» 1 500.00
	kr. 13 775.26

OVE ARBO HØEG
formann

ANTON HEYERDAHL
kasserer

AGDER NATURFREDNINGSFORENING

ÅRSBERETNING FOR 1948

Det er i alt innkommet 20 brev og sendt ut 27. 5 kommuner er blitt medlem av foreningen og 11 enkeltpersoner. Medlemstallet er i alt 111. Til lærerne er sendt foreningens opprop til barna til oppslag i skolene.

Ved Kirke- og Undervisningsdepartementets vedtak av 26. november 1948 er bestemt:

- I. At fuglelivet på Skarvøy i Ny-Hellesund, Søgne herred i Vest-Agder skal være fredet mot ødeleggelse eller skade i en enhver form.
- II. At fuglelivet på Urholmen og Nettolmen i Ny-Hellesund skal være fredet mot ødeleggelse eller skade i enhver form.
- III. Innenfor de fredede områder er det forbudt:
 1. Å drepe, skade eller forstyrre fuglene.
 2. Å ødelegge eller røve reir og egg.

Forordningen er vedtatt etter ansøknings fra foreningen med grunneierenes samtykke.

På generalforsamlingen, som ble holdt 24. mars 1949, ble valgt:

Formann: direktør Johan Andresen.
Varaformann: samferdselskonsulent Nils Olsen. Sekretær: lærer Kjell Rosenberg.
Kasserer: tollkontrollør A. Arnesen.

Revisjonsutvalg: Distriktsjef G. von der Lippe, skipsreder Herlof Andersen, oberstløytnant E. Keim.

Agitasjonsutvalg: Tolloppsynsmann Johs. Tønnesen, lærer Ole Randøy, fisker Kr. Aagesen.

Revisorer: Kontorsjef A. Arntzen, kasserer T. Evensen.

Agder Naturfredningsforening, Kr.sand
Johan Andresen.

ÅRSBERETNING 1949

Allerede i 1943 opptok foreningen arbeidet med fredning av fuglelivet på en del øyer og holmer på Agderkysten.

I samarbeid med interesserte grunneiere er det etter hvert lyktes å få gjennomført fredning av fuglelivet i følgende områder:

Vest-Agder:

1. Herøy og Tjomsøy i Søgne kommune.
2. Kubøya i Søgne kommune.
3. Skarvøy i Søgne kommune.
4. Utholmen i Søgne kommune.
5. Nettolmen i Søgne kommune.
6. Indre Hellerøy i Søgne kommune.
7. Flekkholmen i Oddernes kommune.
8. Sole i Oddernes kommune.
9. Kornholmen i Oddernes kommune.

Aust-Agder:

1. Østre Ertsholm i Høvåg kommune.

Fuglelivet er i disse områder fredet mot ødeleggelse eller skade i enhver form. Det er således forbudt å drepe, skade eller forstyrre fuglene, å ødelegge eller røve reir og egg.

Dessuten er «Martinsgrana» og «Jørundkomsgrana» i Vatsend skog, Bygland herred, fredet.

Av mottatte meldinger fremgår at fredningen har virket tilfredsstillende og at forståelsen av dens betydning er vokst.

Det er fra flere kystboere kommet henstillinger til foreningen om å fortsette arbeidet med å få fredningsområdene utvidet.

Av de foreliggende innberetninger fra fiskerlagene fremgår at det er en alminde- lig oppfatning at jakt på ender ikke bør tillates før 15. oktober. Å begynne jakten 15. august, som det nå er tillatt, er for tid- lig, da ungene er altfor små og lett å ut- rydde.

Fra flere hold er det antydnet at jakt på sjøfugl fra motordrevne fartøyer burde være forbudt innenfor territorialgrensen.

På den nylig avholdte generalforsamling ble vedtatt forsøksvis å søke anlagt et ær- fuglvær på et passende sted på Agder- kysten. Forsamlingen ga også uttrykk for at ender burde totalfredes der hvor ær- fuglene var totalfredet for dermed å få en

bedre beskyttelse av ærfuglbestanden mot ulovlig jakt.

Hittil har foreningen i det vesentligste arbeidet for fredning av områder i kyst- distriktet, men vil nå også oppta arbeidet med å få fredet enkelte områder i innlands- distriktene.

I årets løp er rettet henvendelse til skolestyrene i Agderfylkene (gjennom ord- førerne) om å henstille til lærerne å søke vekket ungdommens interesse for natur- fredningsarbeidet.

Et opprop til skoleungdommen er sendt samtlig skoler.

Forenngen har nå 88 betalende med- lemmer, hvorav 13 kommuner.

Kristiansand S. 20. mars 1950.

Agder Naturfredningsforening
Johan Andresen.

Agder Naturfredningsforening

REGNSKAP FOR 1944.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 140.93	Kontingent til Landsforeningen	kr. 78.75
Kontingent	» 465.00	Sekretær- og kassererhonorar	» 50.00
Bidrag fra Vest-Agder fylke	» 95.00	Inkassoprovisjon	» 40.80
—»— fabrikkieier Berge	» 10.00	Porto	» 40.45
		Trykksaker	» 24.50
		Kontorrekvisita	» 11.94
		Faglitteratur	» 4.90
		Kassabeholdning	» 459.59
	<hr/>		<hr/>
	kr. 710.93		kr. 710.93
	<hr/>		<hr/>

Kristiansand S., den

31. desember 1944.

29. januar 1945.

Revidert:
T. EVENSEN

ARNE ARNESEN
kasserer.

REGNSKAP FOR 1945.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 459.59	Trykksaker	kr. 116.22
Kontingent	» 306.00	Kontingent til Landsforeningen	» 79.50
		Inkassoprovisjon	» 47.76
		Porto	» 38.25
		Annonser	» 33.15
		Kontorrekvisita	» 11.18
		Diverse	» 10.00
		Kassabeholdning	» 429.53
	<hr/>		<hr/>
	kr. 765.59		kr. 765.59
	<hr/>		<hr/>

Kristiansand S., den 31. desember 1945.
19. februar 1946.

Revidert:
T. EVENSEN

ARNE ARNESEN
kasserer.

REGNSKAP FOR 1946.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 429.53	Klisjéer	kr. 130.06
Kontingent	» 234.00	Porto	» 104.00
		Premier til klisjéutkast	» 60.00
		Innsatt i bank	» 60.00
		Kontingent til Landsforeningen	» 75.00
		Trykksaker	» 47.50
		Inkassoprovisjon	» 30.15
		Annonser	» 28.08
		Kontorrekvisita	» 26.08
		Beholdning	» 102.66
	<hr/>		<hr/>
	kr. 663.53		kr. 663.53
	<hr/>		<hr/>

Kristiansand S., den 31. desember 1946.
24. februar 1947.

Revidert:
T. EVENSEN

ARNE ARNESEN
kasserer.

REGNSKAP FOR 1947.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 102.66	Kontingent til Landsforeningen	kr. 75.00
Kontingent	» 300.00	Porto og rikstelefoner	» 43.90
		Inkassoprovisjon	» 33.90
		Kontorrekvisita	» 29.21
		Annonser	» 21.60
		Trykksaker	» 6.00
		Beholdning	» 193.05
	<u>kr. 402.66</u>		<u>kr. 402.66</u>

Kristiansand S., den 31. desember 1947.
5. januar 1948.

Revidert:
T. EVENSEN

ARNE ARNESEN
kasserer.

REGNSKAP FOR 1948.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 193.05	Kontingent til Landsforbundet	kr. 84.00
Kontingent	» 310.00	Annonser	» 60.48
Gave	» 50.00	Inkassoprovisjon	» 40.51
		Blomster	» 25.00
		Porto	» 6.50
		Beholdning	» 336.56
	<u>kr. 553.05</u>		<u>kr. 553.05</u>

Kristiansand S. den 31. desember 1948.
19. januar 1949.

Revidert:
T. EVENSEN

J. ANDRESEN
formann.

ARNE ARNESEN
kasserer.

REGNSKAP FOR 1949.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning fra forrige år	kr. 336.56	Kontingent til Landsforbundet	kr. 81.00
Kontingent	» 289.00	Annonser	» 62.91
		Inkassoprovisjon	» 23.55
		Postinkassasjon	» 16.38
		Beholdning	» 441.72
	<u>kr. 625.56</u>		<u>kr. 625.56</u>

Kristiansand S. den 31. desember 1949.
24. januar 1950.

Revidert:
T. EVENSEN

J. ANDRESEN
formann.

ARNE ARNESEN
kasserer.

ROGALAND NATURFREDNINGSFORENING

ARSMELDING FOR 1942 OG 1943

Den 5. juni 1946 ble avholdt årsmøte under ledelse av formannen. Av årsmeldingene gikk det bl. a. fram, at i årene 1944 og 1945 var det særlig arbeidet for å verne om fuglelivet, styret tok seg av. De vanskelige forhold under okkupasjonen gjorde at det var lite oppmuntrende å arbeide for naturfredning også i vårt fylke. Ofte hadde man mest lyst til foreløpig å innstille hele virksomheten slik som enkelte av de andre lokalforeningene gjorde. Noen medlemmer ville helst at vår forening også skulle ha lagt opp midlertidig, men styremedlemmene, A. Bernhoft-Osa, Chr. Krogh og E. Torgersen, ble dog etter nærmere overveielse og ved konferanser med en del av medlemmene enig om å holde arbeidet gående så godt det lot seg gjøre, og så lenge uvedkommende ikke blandet seg inn i foreningens virksomhet.

I 1944 ble resten av heftet «Vern om naturen» utdelt til skolene. Ellers innskrenket opplysningsarbeidet seg til noen filmforedrag som formannen holdt i ymse foreninger — samt enkelte opprop i avisene i anledning eggroving og ulovlig jakt. Etter at krigen var slutt, skrev formannen noen artikler i dagspressen om vern av fuglelivet, og et radioforedrag omhandlet «Krigen og fuglelivet i Rogaland». Dette foredrag er i noe forandret form inntatt i Landsforbundets Årsskrift for 1942—43. Under krigen ble Rogalands fylkes vedtak om fredlysing av en rekke fuglearter opphevet. Høsten 1945 satte formannen seg i forbindelse med stortingsmann Lars Ramndal, og etter oppfordring av ham sendte

styret en henstilling til Fylkestinget om å gjeninnføre fredningen for de kommende 3 år. Dette ble av tinget ensstemmig vedtatt, og senere ble framlegget godkjent av departementet.

Styret tilskrev Agder Naturfredningsforening og foreslo at en burde forsøke å få liknende vedtak også for Agderfylkene. Foreningen svarte at det heldigste ville være om de forskjellige landsdeler framholdt sine spesielle krav, eventuelt støttet av jeger- og fiskerforeninger og andre organisasjoner med liknende formål.

Agderforeningen var også meget interessert for vårt hefte «Vern om Naturen» og ba om tillatelse til å trykke et lite utdrag til utdeling i skolene i denne landsdel. Senere har en bestemt seg for sjøl å gi ut et liknende hefte som står mer i kontakt med Agderfylkenes ornitologiske forhold.

Foruten de i Landsforbundets årsskrift 1942—43 omtalte fugleholmer ved Vik i Nedstrand, har det nå lyktes å få fredlyst Norheimsøya og Norheimsholmen ved Sjernarøy. På Norheimsøya ruger årlig noen få grågås. — Smokkevatnet ved Hognestad er blitt fredlyst ved kongelig resolusjon. Om sine undersøkelser på disse holmer har formannen skrevet en artikkel i Stavanger Museums Årshefte for 1944. Styret arbeider ellers med å få fredlyst også et annet av de beste fuglevatn på Jæren.

Den tidligere omtalte svenske rugekassemodell som vi fikk lagd noen stykker av, er blitt prøvd med godt resultat. Styret har satt seg i forbindelse med en Stavan-

gerbedrift som er interessert for framstilling av disse rugekasser av sink, men foreløpig kan en ikke gå i gang med arbeidet på grunn av vansker med materialer.

Ærfuglen er som kjent nå totalfredet i Norge. Forfatteren Carl Schøyen tok høsten 1945 opp et energisk arbeid for å få denne verdifulle fugl fredet. Han henvendte seg også til Rogaland Naturfredningsforening og ba om støtte. Styret sendte en inntrengende henstilling til myndighetene om å imøtekomme dette krav.

Siste høst hersket det blant folk en stor uvisshet om de ymse jakttider for småvilt. Formannen fikk i den anledning stadig forespørsler både fra politimyndighetene og fra jegerhold. Det ble derfor sendt en redegjørelse til avisene i fylket om fredningstidene.

Styret har drøftet spørsmålet om det gjennom Landsforbundet lot seg ordne å få tatt med et lite avsnitt om naturvern i naturfagbøkene for de ymse skoler. Likeledes bør dette emne kunne bli berørt i undervisningen ved våre lærerskoler.

Den i sin tid utarbeidede distriktsreguleringsplan for Stavanger og deler av Jæren er blitt forelagt Rogaland Naturfredningsforening. Styret ga en uttalelse og avmerket slike områder som bør fredes etter lova om naturvern. Likeledes ble det gitt en uttalelse om reguleringen av Breivatnet i Stavanger. Særlig ble framholdt den store oppdragende betydning som fuglelivet i vatnet har for den oppvoksende slekt.

I de to beretningsår er det innløpet flere klager over ulovlig jakt, og disse ble oversendt politiet. I andre høve har styret sendt advarsler til foreldre hvis guttunger røvet egg på fredlyste områder.

Etter tyskernes kapitulasjon mottok vi vi meddelelse fra Østlandske kretsforening om at dr. Gunnar Horn ved Svalbardkontoret midlertidig hadde overtatt ledelsen av Landsforbundet etter dosent Hoel. Det kom samtidig forespørsel til formannen i Rogaland Naturfredningsforening som er nestformann i Landsforbundet, om en var enig i dette og at forbundet ble ledet på samme måte som før krigen. Styret hadde ikke noe å innvende mot dette, og en henstilte til dr. Horn om å sammenkalle et landsmøte i Oslo. — Det ble vedtatt at formannen skulle representere vår forening ved møtet.

Regnskapene for 1944 og 1945 ble enstemmig godkjent. Kassabeholdningen for 1944 utgjorde kr. 509,52 og for 1945 kr. 878,40. Årsmøtet vedtok å overføre kr. 500 til foreningens naturfredningsfond som pr. 31. desember 1945 utgjorde kr. 6 845,67.

Både årsmeldingene og regnskapene ble enstemmig godkjent. Deretter ga formannen et referat fra landsmøtet i Oslo. Dessuten orienterte han litt om «Njardarheim veidemark» og nevnte at en del av området måtte kunne bli en fredlyst naturpark.

Årsmøtet vedtok å forhøye kontingenten for livsvarige medlemmer til kr. 50.

Bestyrer Anders Bærheim henstilte til foreningen om å samarbeide med Stavanger Museum og Turistforeningen om å få orden ved Vistehåla i Randaberg.

Ved valget ble A Bernhoft-Osa gjenvalgt som formann. Nestformann ble Holger Holgersen. Til kasserer gjenvalgtes Erling Torgersen. Som sekretær valgtes Ingvar Molaug og som styremedlem Torkel Torkelsen. Varamenn for styret ble Rasmus Bjorheim, Caroline Rullestad og Peter Molaug. Revisjonen gjenvalgtes.

ÅRSMELDING FOR 1946—1949

Den 11. mars 1950 ble det holdt årsmøte i Rogaland Naturfredningsforening. Formannen ønsket velkommen og ga et oversyn over de saker foreningen har arbeidet med siden siste årsmøte. Dessuten ga han et referat fra Landsforbundets møte i Oslo i januar 1950.

Av årsberetningene for Rogaland Naturfredningsforening gikk det bl. a. fram at en har fortsatt arbeidet med å fredlyse områder som har et særlig interessant fugleliv. Foruten flere holmer og øyer ved Vik i Nedstrand samt Norheimsøya og Nordheimslamholmen som er blitt fredlyst tidligere, har det lyktes å få fredlyst 7 holmer til i Ryfylke: Nautøy i Bokn herred og Brattholmen, Fylje, Bokkholmen, Langholmen, Årvikholmen og Gåsholmen i Tysvær.

Denne fredlysinga er av særlig interesse fordi grågåsa ruger på noen av disse holmene. Og det skulle nå være mer håp om å kunne få bevart vårt lands sørligste grågåsstamme.

Ellers har Erling Torgersen fått 6 grunneiere på Sjernarøy til å fredlyse alt fugleliv på sine bruk, han har ordnet med fredlysing av 5 bruk på Talgøy og Helgøy og dessuten har noen oppsittere sagt seg villige til å fredlyse sine eiendommer på Hidle i Sjernarøy. Formannen har arbeidet for en fredlysing av fuglene ved Grudavatnet i Klepp, men dessverre er dette ikke gått i orden.

I sin tid tok «Stavanger Aftenblad» opp spørsmålet om fredning av fuglelivet i Gannsfjorden. Saka ble overlatt til vår forening. Vi henvendte oss til Stavanger bystyre, Sandnes bystyre, Høyland herred og Hetland herred som alle enstemmig til-

rådet fredning. Rogaland Jeger- og Fiskerforening støttet også forslaget. Saken ble så oversendt til departementet gjennom Rogaland fylke.

Da Rogaland fylkesting i 1948 skulle ta opp spørsmålet om fornyelse av vedtaket om totalfredning av ender og andre fugleslag i vårt fylke, vedtok styret å henstille til fylkestinget om å fornye det gamle vedtak — i det minste til den nye jaktlova forelå. Som kjent vedtok fylkestinget å tillate 14 dagers jakt på stokkand, lyngand og krikkand. Hva innvirkning dette vil få på vår lokale andestamme vil framtida vise.

Flere grunneiere i Varhaug og om lag 60 bønder i Time, på Salte i Klepp og på Grødal i Orre henvendte seg til vår forening da de ville ha sine bruk fredlyst mot all jakt, fangst og eggssanking. Da det ikke var klart om en slik fredlysing kunne komme inn under lova om naturvern, måtte grunneierne selv kunngjøre fredningsvedtaket i pressen. For å få klarlagt om hvorvidt naturfredningslova kan komme til anvendelse har styret forelagt spørsmålet for Landsforbundet som nå har videre sendt saka til departementet.

I mai 1946 ble fuglelivet ved Smukkevatnet med tilstøtende marker og strender i Time herad fredet mot ødeleggelse av enhver art.

I 1946 utløp fredlysing av fuglelivet på Rott og de omkringliggende øyer. Formannen konfererte derfor med noen av grunneierne om fortsatt fredning, men det var ingen stemning for å fornye det gamle vedtaket. Grunneierne mente at det ville være en bedre ordening og en fordel for fuglelivet om rugeplassene ble fredlyst som

fuglevær. Da ville eierne være mer interessert i å holde uvedkommende vekk.

Etter anmodning av Hetland helseråd bevilget styret 50 pst. av det det kostet å legge ut rottegift både på Rott og noen andre øyer der det hekker sjøfugl. Vår part ble ca. 85 kroner.

Rogaland politikammer ba om en uttalelse i anledning av at en mann i Klepp søkte om tillatelse til å skyte lyngender midt i rugetida fordi de gjorde skade på en kløvereng. Formannen reiste nedover og undersøkte saka. Det viste seg at endene hadde beitet noen kvadratmeter kløver, men ved hjelp av noen kulørte tøyller på en stålstreng, lyktes det å holde endene helt borte fra kløverenga.

I en skrivelse til Landsforbundet for Naturfredning har styret tatt opp spørsmålet om å få en del av det såkalte «Njardarheim» i Setesdalsheiene utlagt som fredlyst naturpark. En får håpe at Landsforbundet vil undersøke om det er mulig å finne en ordning. «Njardarheim» omfatter ca. 1 million mål.

Etter anmodning fra Landsforbundet har styret gitt uttalelser om den nye friluftsløva og om opprettelse av et inspektorat for naturvern i Norge.

Videre har styret støttet forfatteren Carl Schøyens aksjon for å få fredlyst et ungdomsomsråde i Øvre Pasvik. Styret avga også en erklæring som støttet Schøyens arbeid med å verne ærfuglen og andre sjøfugler.

Fra mange hold er det kommet henvendelser til Rogaland Naturfredningsforening om å gripe inn mot ulovlig jakt og eggsanking, og i flere tilfelle har styret oversendt klagene til myndighetene. Men en er klar over at skal det bli slutt med all den ulovlige jakt og eggsanking som fore-

går i vårt land, må det bli et effektivt jaktoppsyn.

Det kan også nevnes at styret også har sendt en skrivelse til Landsforbundet og henledet forbundets oppmerksomhet på forslagene om å innføre bisamrotter til Norge. Etter styrets mening er det helt forkastelig å forfjuske vår fauna ved å innføre dyrearter som ikke hører til i vårt land.

I det tidsrom beretningen omfatter, har formannen holdt en lang rekke filmforedrag om dyrelivet i Rogaland. Mange av disse foredrag har hovedsakelig dreid seg om naturvern. Videre har formannen også holdt flere filmframvisninger for skolebarn for å vekke interessen for den levende natur.

På årsmøtet ble årsberetningene og regnskapet enstemmig godkjent. Det ble vedtatt å overføre 1 500 kr. av kassabeholdningen til foreningens «Naturfredningsfond», som skal nyttes til innkjøp av et stykke typisk jærlandskap. Fondet er dermed kommet opp i ca. 9 000 kroner.

Årskontingenten, som hittil har vært 2,— kr., ble forhøyet til 3,— kr. Kontingenten for livsvarige medlemmer er tidligere blitt forhøyet til 50,— kr.

Etter forslag fra styret ble det vedtatt å få ordnet med en tur for medlemmene til Revtangen under høsttrekket.

Som formann gjenvalgtes konservator Bernhoft-Osa og som nestformann konservator Holgersen. Sekretæren, journalist Ingvar Molaug og kassereren, frisørmester Erling Torgersen ble også gjenvalgt. Lærerinne Karoline Rullestad ble styremedlem etter avdøde byggmester Torkelsen. Som ny varamann valgtes kasserer Cornelius Meland. Fra før står overlærer

Peder Molaug og snekkermester Rasmus Bjorheim. Revisorer fullmektig Hildur Gundersen og kjøpmann Erik Lunde gjenvaltes.

Etter årsmøtet gikk en over til den tradisjonelle torskeaften. — Ved bordet minnes brannsjef Evensen de medlemmer som er avgått ved døden siden siste årsmøte.

A. Bernhoft-Osa.

Rogaland Naturfredningsforening

REGNSKAP FOR 1946 OG 1947.

19. og 20. arbeidsår.

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1. januar 1946 kr.	878.40	Tilført Rogaland Naturfredningsfond kr.	50.00
Kontingenter:		Kontingent til Landsforeningen 1945 »	155.00
280 årsbetalende à kr. 2.00 kr.	560.00	Reisebidrag til formannen	250.00
1 årsmedlem betaler for		For meget oppførte renter for 1944 »	5.57
1947—48	4.00	Annonser	85.50
1 årsmedlem for lite		Bidrag til rottegift	85.00
innført for 1944 »	2.00	1 loddbok i H 7 lotteriet	100.00
5 foreninger à kr. 5.00 »	25.00	Trykksaker	40.00
1 livsvarig medlem ... »	50.00	Maskinskrivning	13.00
	641.00	Portoutgifter	50.00
Renter for 1946	6.28	1 zinkplate	5.58
Refundert formannen reisebidrag »	100.00	Krans til Ole Isachsens bære	30.00
		10 % inkassoprovisjon	68.60
		Kassabeholdning	687.43
	<hr/>		<hr/>
	kr. 1 625,68		kr. 1 625,68
	<hr/>		<hr/>

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert. Stavanger 1. mars 1950.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGERSEN,
kasserer.

REGNSKAP FOR 1948.

21. arbeidsår.

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1. januar 1948	kr. 687.43	Trykksaker	kr. 31.00
Kontingenter:		20 % inkassoprovisjon	» 104.40
252 årsbetalende medlem-		Kassabeholdning	» 1 090.33
mer for 1947	kr. 504.00		
For 5 foreninger 1947 ..	» 25.00		
	_____ » 529.00		
Renter for 1947	» 9.30		

	kr. 1 225.73		kr. 1 225.73
	=====		=====

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.Revidert. Stavanger 1. mars 1950.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.ERLING TORGERSEN,
kasserer.

REGNSKAP FOR 1949.

22. arbeidsår.

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1. januar 1949	kr. 1 090.33	20 % inkassoprovisjon for 1948	kr. 103.60
Kontingenter:		20 % inkassoprovisjon for 1949	» 101.20
1 årsbetalende for 1947	kr. 2.00	Trykksaker	» 62.20
250 årsbetalende for 1948	» 500.00	Bidrag til innsamling ved Aftenbladet	» 25.00
5 foreninger for 1948	» 25.00	Krans til Torkelsens bære	» 20.00
234 årsbetalende for 1949	» 468.00	Reisebidrag til formannen i anledning	
5 foreninger for 1949	» 25.00	årsmøte i Oslo	» 150.80
	_____ » 1 020.00	Annonser	» 42.20
Renter for 1948	» 10.39	Kassabeholdning	» 1 634.59
Renter for 1949	» 18.87		

	kr. 2 139.59		kr. 2 139.59
	=====		=====

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.Revidert. Stavanger 1. mars 1950.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.ERLING TORGERSEN,
kasserer.

VESTLANDSKE KRETSFORENING FOR NATURFREDNING

ÅRSBERETNING FOR 1944—1949

Kretsforeningen må nærmest betraktes som værende gått i oppløsning under krigen og ikke reorganisert. Det på generalforsamlingen 19. mai 1943 valgte styre har bestått i hele beretningsperioden. De løpende forretninger har vært besørget av formannen, konservator Johnsen. Etter hans død i juli 1949 overtok prof. Fægri de løpende forretninger. Til styremøte for å behandle skriv fra Landsforbundet om endring av forbundets oppbygning var innkalt det gamle styre med de to første varamenn, Tambs Lyche og Astrid Karl-

sen istedenfor formannen og G. F. Heiberg, som begge er avgått ved døden.

I beretningsperioden er fremmet følgende fredningstiltak: En bjerk, Stora-bjørki, i Bergateigen, gnr. 122, br.nr. 1, Granvin, ved vedtak av 8. mars 1945. En eik på Ekhaug, gnr. 15, br.nr. 9 og 22, Fana, ved vedtak av 16. juli 1945. Dyrelivet i et område i Bergen kommunes fjellstrekninger, ved vedtak av 3. mai 1946. Fugle- og dyrelivet på øyer, holmer samt tilgrensende sund ved Skjølberg, Edøy herad, ifølge vedtak av 20. april 1944.

Knut Fægri.

REGNSKAPSOVERSIKT 1944—49

Inntekter:	Utgifter:
Kassabeholdning kr. 136.16	Kontingent til landsforbundet for
Kontingent 1944—46 » 586.00	1943 kr. 93.35
Bidrag » 250.00	Administrasjon » 115.30
Renter av bankkonti » 188.88	Overført til bankkonto » 538.88
	Overført til postgirokonto » 406.50
	Kassabeholdning » 7.01
kr. 1 161.04	kr. 1 161.04

STATUS PR. 15. JANUAR 1950.

Kassabeholdning kr. 7.01
Bankkonti Bergens privatbank » 2 266.09
Postgirokonto » 406.50
kr. 2 679.60

Revidert og funnet i overensstemmelse med foreningens bøker.

KNUT FÆGRI
kasserer.

TRØNDELAG NATURFREDNINGSFORENING

I årene 1944—49 har foreningen ikke gjennomført noe fredningstiltak, men forarbeide har vært utført i fremtidige planer.

Foreningen har hatt megen glede av sitt tiltak med innkjøp av gress og ender. De er glidd inn i bybildet og omfattes med interesse av byens befolkning.

Det er gjort henvendelse til de nærmestliggende herreder om å gjennomføre fredning av gress og ender forsøksvis i 3 år, og man har møtt megen forståelse.

Det arbeides fremdeles med foreningens hovedoppgave: Byneshalvøya som naturpark. Det er imidlertid mange vanskeligheter å overvinne ennå, men man har inntrykk av at forståelsen av oppgavens berettigelse er tiltakende.

Foreningen har for tiden 5 kollektive medlemmer omfattende ca. 350 personer og ca. 100 individuelle medlemmer.

Reidar Brekke.

Utdrag av Trøndelag Naturfredningsforenings kassabok.

REGNSKAP FOR 1942.

Inntekter:		Utgifter:	
Jan. 1. Kassabeholdning	kr. 834.33	Erstatning for elgskade Bymarka	kr. 150.00
Kontingent for kollektive		Porto 1941	» 14.80
medlemmer	» 404.00	Innsatt bank	» 316.00
		Balanse	» 757.53
	<hr/>		<hr/>
	kr. 1 238.33		kr. 1 238.33
	<hr/>		<hr/>

REGNSKAP FOR 1943.

Jan. 1. Kassabeholdning	kr. 757.53	Innsatt bank	kr. 316.00
Kontingent for kollektive		Balanse	» 845.53
medlemmer	» 404.00		
	<hr/>		<hr/>
	kr. 1 161.53		kr. 1 161.53
	<hr/>		<hr/>

REGNSKAP FOR 1944—45—46.

Jan. 1. Kassabeholdning	»kr. 845.55	Erstatning for elgskade Bymarka ...	kr. 250.00
Kontingent livsv medl.	» 25.00	Kontingent Forbundet 1938—45	» 500.00
Kontingent kollekt. medl. ..	» 800.00	Innsatt bank	» 1 469.55
Uttatt Kreditbanken	» 750.00	Omk. generalforsamling	» 17.10
		Balanse	» 183.90
	<hr/>		<hr/>
	kr. 2 420.55		kr. 2 420.55
	<hr/>		<hr/>

REGNSKAP FOR 1947.

Jan. 1. Kassabeholdning	kr. 183.90	Innsatt bank	kr. 616.00
Kontingent kollekt. medl.	» 792.00	Porto og omk. årbøker	» 33.00
Kontingent individuelle medl. »	560.00	Inkassoutgifter	» 112.00
		Annonse	» 9.50
		Karbid til elgvern Bymarka	» 6.50
		Balanse	» 758.90
	<u>kr. 1 535.90</u>		<u>kr. 1 535.90</u>

REGNSKAP FOR 1948.

Jan. 1. Kassabeholdning	kr. 758.90	Innsatt bank	kr. 528.00
Kontingent livsv. medl. »	20.00	Reiseutgifter overing. Møller Øster-	
Kontingent kolekt. medl.	» 704.00	sund og Oslo. Studier fuglepark ..	» 96.50
Inngått bankbok Vildgåsforeningen .	» 387.20	Bidrag til bekjempelse av rovdyrplagen	» 200.00
		Balanse og bankbok	» 1 045.60
	<u>kr. 1 870.10</u>		<u>kr. 1 870.10</u>

STATUS PR. 18. NOVEMBER 1949.

Innestående i bank:

Trondhjems Sparebank I	kr. 2 224.13
Trondhjems Sparebank II	» 1 766.93
Forretningsbanken A/S	» 1 873.18
Den Nordenfjeldske Kreditbank ..	» 2 133.14
Tilsammen	kr. 7 997.38
Kassabeholdning	» 261.21
	<u>kr. 8 258.59</u>

Trondheim 18. november 1949.

REIDAR BREKKE

Utskrift kontrollert og revidert. Ved en skrivefeil er balansen for regnskapet for 1943 overført regnskapet for 1944—45—46 med kr. 845.55 istedetfor kr. 845.53.

C. INGVALDSEN

NORDLAND NATURFREDNINGSFORENING

SAMMENDRAG AV ÅRSBERETNING

FOR 1940—1950

Under krigen 1940—45 ble det ikke holdt årsmøter. Første årsmøte etter krigen ble holdt 22. januar 1946, da følgende valg fant sted:

Formann: Overrettssakfører Håkon Evjenth, Bodø. Nestformann: Overlege Anton Johnson, Bodø. Styremedlemmer: Fylkesskogmester J. Ad. Helgesen, Bodø, major Simon Liljedal, Bodø og utskiftningsmann H. B. Hansen, Bodø.

Av den på dette årsmøte fremlagte femårsberetning går det fram at arbeidet under krigen har bestått i forsøk på å beskytte særlig vår fuglebestand, som tyskerne desimerte. Foreningens arbeider har resultert i at det fra det tyske kommisariat ble sendt ut til okkupasjonestroppene om plikten til å respektere norsk jaktlovgivning. Påbudet kom sommeren 1942, men da var alt den største skade gjort. Sjøfuglbestanden ble så redusert at det for flere arters vedkommende kan tales om utrydding.

Fra den inngåtte Nord-Norges Naturfredningsforening mottok foreningen kr. 118,46, utgjørende Nordlands andel av den inngåtte forenings «Livsvarige medlemmers fond».

I samme femårsberetning nevnes hvorledes det var blitt umulig for styret å arbeide idet et medlem omkom ved krigsforlis alt høsten 1940, et annet ble arrestert høsten 1941 og satt inne til høsten 1942, et medlem måtte rømme sommeren 1942 og formannen var arrestert 3 ganger med tilsammen 25 måneder.

HERREDENE SOM MEDLEMMER

I et rundskriv av 12. august 1946 anbefalte fylkesmannen i Nordland at kommunene meldte seg inn som medlemmer i foreningen. Dette resulterte i at om lag halvparten av fylkets kommuner står som direkte tilsluttede medlemmer.

FREDNINGER

Det har i femåret vært arbeidet med følgende fredningssaker:

1. Veikdalen. Urskog. Statens private eiendom.
2. Saltfjellet med Svartisen. Statens private eiendom.
3. Reppedalen i Tysfjord. Privat eiendom.
4. Bø i Vesterålen, fuglefredning.
5. Hemnesberget. Bøk, eik og ask på Hemnes prestegård.
6. Hamran i Dønnes. Total fuglefredning.
7. Sulitjelma. Viltpark.
8. Skjerstad. Kistrand, sjelden furudeformitet på privat grunn.
9. Steigen. Hasselskog. Prestegårdsgrunn.

Av de nevnte saker er 5, 6 og 8 gjennomført. De øvrige er under arbeid. Saltfjellet Nasjonalpark viser seg å være vanskelig å gjennomføre.

TILSYN MED TIDL. FREDNINGER

Det er truffet overenskomst med menn på stedet om frivillig tilsyn med allerede fredete områder og forekomster. Kistrandfura (8) er inngjerdet.

KONTINGENT

Medlemskontingent er ikke innkrevd siden 1946, og virksomheten er drevet ved private bidrag og opplagte midler. Regnskapet ballanserte i 1946 med kr. 508,01 i bank og kasse. Det meste av dette beløp er medgått til delvis dekning av reiseutgifter i anledning foredrag på forskjellige steder i fylket.

FOREDRAG

Det er holdt en rekke foredrag i ungdomslag, Jeger og Fiskerforeninger, Rotary m. v. om naturfredning, samt for Nordland fylkesting og i Norsk Rikskringkasting.

SAKER UNDER FORBEREDELSE

Ved løfte om en privat donasjon er arbeidet tatt opp om en fuglepark på et høvelig sted i Salten. Man har valget mellom

Langstranda ved Bodø, Mjønes i Skjerstad og Skansen ved Rognan. Meningen er å innplante gåse- og andearter. Hvis, og når jernbanen blir bygd til Bodø, vil særlig Mjønes egne seg godt, men det alternativ som er mest aktuelt er Skansen på Rognan i Saltdal. Skal det imidlertid lykkes å få varig resultat, må en totalfredning over 10 år av de innplantede fuglearter gjennomføres i herredene Bodin, Skjerstad, Fauske og Saltdal. Henvendelse herom er rettet til fylket.

NY PLANTEPARK

Innenfor foreningens område er det alt gjennomført endel plantefredninger. I emingen står en plantepark ved Hessihompen i Saltdal herred.

Bodø, den 19. mai 1950.

Håkon Evjenth.

Cammermeyers Boghandel

GUSTAV E. RAABE

Telf. 410701 - 411363 - 412145

Telegramadr.: Boghandelen

Karl Johans gt. 41—43, Oslo

Største lager av norsk og utenlandsk litteratur

Hos alle bokhandlere:

N. RUSTAD

MINNER FRA FJELL OG SKOG

Fra femti års vandreliv på kjente og ukjente trakter
i hele Syd-Norge. Rikt illustrert og med mange karter.

Innbundet kr. 22,20

GUNNAR RAABE

NORDMARKA OG KROKSKOGEN

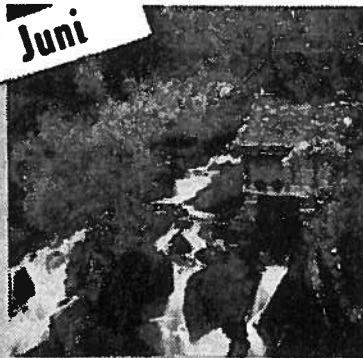
SOMMER OG VINTER

Historikk. Geografi. Turbeskrivelser.
Med over 150 praktfulle illustrasjoner.

Innbundet kr. 20,60

Mai

Juni

P. 99

1951
 7. MÅNED · 27 UGER
 31 DAGER
 ÅRETS DAGER
 158 - 177
 RENTEDAGER
 187 - 173

Juli
7
 LØRDAG

August

September

Velg ikke juli — sardinmåneden, men reis i mai, juni, august eller september. Da får De den rette gleden både av reisen og oppholdet.

N O R G E S S T A T S B A N E R

En tur i frisk luft styrker helse og humør!

**HOLMENKOLLBANEN
SOGNSVANNBANEN
RØABANEN**

gir den beste start og letter hjemturen.

VÅRE VILLE PLANTER

*Et storverk på botanikkens område av professorene
Th. Lagerberg, Jens Holmboe og Rolf Nordhagen.
Ny revidert og forøket utgave.*

«**Ei gullgruve** for den som elsker norsk natur og som ønsker å lære mer om den. Det er et verk som en til stadighet kan ta fram og glede seg med . . . Med sin fullstendige kjennskap til Norges flora og med sin fantastiske allsidighet var professor Rolf Nordhagen selvskreven til dette arbeid. Her forenes systematikk, plantegeografi, plantesosiologi og kulturhistorie i én person. Nå foreligger altså 1. bind, og det er lett å slå fast med en gang at Nordhagen har hatt en lykkelig hånd her som ellers. Storverket er blitt enda større. Teksten er skrevet overmåte klart og populært på samme tid som den er helt vitenskapelig.»

Konservator Olav Gjærevoll i Nidaros.

Over 1000 arter — 1156 helsides fargebilder — 1300 tekstbilder — i alt 8 bind innbundet med skinnrygg og -hjørner — 1. bind foreligger nå — der vil komme ca. to bind om året — pris ca. kr. 72,— pr bind. Tegn abonnement hos Deres bokhandler i dag og avtal med ham betalingsvilkårene.

JOHAN GRUNDT TANUM FORLAG

ASBJØRN HAGEN

MØLENS FLORA

*Utgitt av
Landsforbundet
for naturfredning
i Norge.*

Kr. 12.20

Fabritius
SØNNERS FORLAG

UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURFREDNING
I NORGE
JUNI
1951

Trykt hos Fabritius & Sonner